

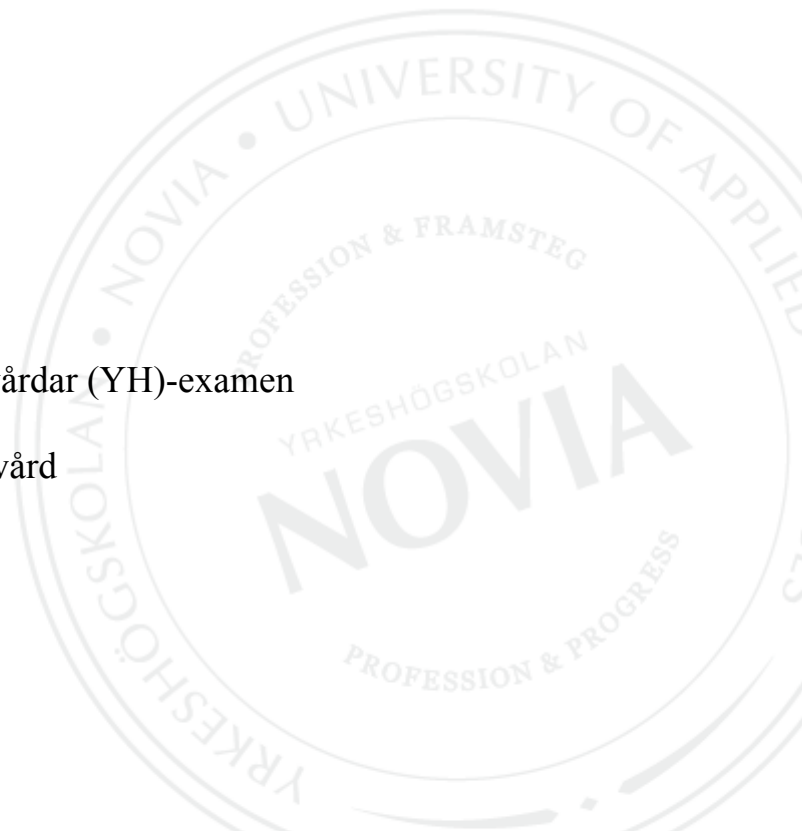
Rösten som vill bli hörd - en studie om hur barn upplever föräldrarnas alkoholmissbruk

Björk Josefin

Utvecklingsarbete för hälsovårdar (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för vård

Vasa 2013

UTVECKLINGSARBETE

Författare: Josefin Björk

Utbildningsprogram och ort: Vård, Vasa

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Hälsovård

Handledare: Anita Wikberg

Titel: Rösten som vill bli hörd – en studie om hur barn upplever föräldrarnas alkoholkonsumtion

Datum: 25.2.2013 Sidantal: 47 Bilagor: 3

Sammanfattning

Utvecklingsarbetet ”Rösten som vill bli hörd”, är en fortsättning på examensarbetet ”Fångade i alkoholens nät” som publicerades och presenterades hösten 2012. Syftet med utvecklingsarbetet är att beskriva hur barn upplever livet med alkoholmissbrukande föräldrar, för att ur barnets synvinkel få en djupare förståelse för den svåra livssituationen barnet lever i. Frågeställningarna studien ville få svar på berörde barnens upplevelser av föräldrarnas alkoholmissbruk, samt hur barnen hanterar livet med alkoholmissbrukande föräldrar. Studien utfördes genom innehållsanalys av åtta kvalitativa vetenskapliga artiklar. Artiklarna var nationella och internationella empiriska forskning och teoretiska översikter. Resultatet presenteras överskådligt i modellen ”Livet med alkoholmissbrukande föräldrar” som redovisar barnens upplevelser av föräldrarnas alkoholmissbruk samt de copingstrategier barnen kan utveckla för att hantera livssituationen.

Resultatet i undersökningen tyder på att barn till alkoholmissbrukande föräldrar upplever känslor som t.ex. rädsla och skam, försummelse som t.ex. våld och övergivenhet, samt fysiska, psykiska, sociala och emotionella men på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk. Barnen kan utveckla copingstrategier som försök till stöd, utveckling av beteenden samt metoder för känslohantering, för att klara av livet med alkoholmissbrukande föräldrar. Barn som lider av föräldrarnas alkoholmissbruk är ofta dolda, men behöver och vill bli uppmärksammade och hörda.

Språk: Svenska

Nyckelord: barn till alkoholmissbrukare, alkoholmissbrukande föräldrar

DEVELOPMENT WORK

Author: Josefin Björk

Degree Programme: Nursing, Vasa

Specialization: Health Care

Supervisors: Anita Wikberg

Title: The voice that wants to be heard – a study on how children experience parental alcohol abuse

Date: 25.2.2013

Number of pages: 47

Appendices: 3

Summary

The development work "The voice that wants to be heard", is a continuation of the thesis "Trapped in alcohol networks - a study about the alcohol consumptions impact on families and caring methods for alcohol abuse" that was published and presented in autumn 2012. The aim of the study was to describe how children experience life with alcohol addicted parents, to get a deeper understanding of the difficult life the children has to go through. The questions the study aimed to answer concerned the children's experiences of parental alcohol abuse, and in what way they handle life with alcohol addicted parents. The study was conducted through content analysis of eight qualitative articles. The articles were national and international empirical researches and theoretical reviews. The result of the study is presented in the model "Life with alcohol consuming parents", that shows the children's experiences of parental alcohol abuse and also the coping strategies children can develop to manage their difficult lives.

The results of the study shows that children of alcoholics experience feelings such as fear and shame, neglect and abuse such as violence and abandonment, and physical, mental, social and emotional consequences due to the parental alcohol abuse. Children can have coping strategies such as reaching out for support, develop different behaviors, and finding ways of emotional management to cope with life as a child of an alcoholic. Children who suffer from parental alcohol abuse are often hidden, but needs to be recognized and heard.

Language: Swedish

Key words: children of alcoholics, parental alcohol misuse

KEHITYSTYÖ

Tekijä: Josefin Björk

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Hoitotyö, Vaasa

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Terveystieteiden hoito

Ohjaajat: Anita Wikberg

Nimike: Ääni joka haluaa tulla kuulluksi – tutkimus lasten kokemuksista riippuvaisten vanhempien alkoholikäytöstä

Päivämäärä: 25.2.2013

Sivumäärä: 47

Liitteet: 3

Tiivistelmä

Kehitystyö "Ääni joka haluaa tulla kuulluksi" on jatko-osa opinnäytetyöstä "Vangittu alkoholin verkossa", joka julkaistiin ja esitettiin syksyllä 2012. Kehitystyön tavoitteena oli kuvata, miten lapset kokevat elämän alkoholi riippuvaisten vanhempien kanssa, ja saada syvempää ymmärrystä näiden lasten vaikeasta elämäntilanteesta. Tutkimuskysymykset käsittelevät lasten kokemuksia vanhempien alkoholin väärinkäytöstä, ja miten lapset käsittelevät elämän alkoholi riippuvaisten vanhempien kanssa. Tutkimus on tehty analysoimalla kahdeksan kvalitatiivista tieteellistä artikkelia. Artikkelit ovat kansallisia sekä kansainvälisiä empiirisiä tutkimuksia ja teoreettisia katsauksia. Tutkimustulokset esitetään tiivistetysti työn tuloksena syntyneessä mallissa "Elämä alkoholiriippuvaisten vanhempien kanssa" joka kuvaa lasten kokemuksia vanhempien alkoholin väärinkäytöstä ja selviytymiskeinoja, mitä lapset voivat käyttää selvitäkseen jokapäiväisessä elämässä.

Tutkimustulokset osoittavat, että lapset alkoholia käyttävissä perheissä kokevat tunteita (mm. pelkoa ja häpeää), laiminlyöntiä ja hyväksikäyttöä (mm. väkivaltaa ja hylkäämistä) sekä fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia ja emotionaalisia seurauksia vanhempien alkoholin väärinkäytön johdosta. Lapset voivat kehittää itselleen selviytymiskeinoja, kuten tuen hakeminen, käyttäytymismallit ja tunteiden hallintakeinot. Vanhempien alkoholin väärinkäytöstä kärsivät lapset ovat usein vaikeasti löydettävissä, mutta he tarvitsevat ja haluavat tulla kuulluiksi.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: alkoholin väärinkäyttäjien lapset, vanhempien alkoholin väärinkäyttö

Innehållsförteckning

1 Inledning	6
2 Syfte	7
3 Barn med alkoholmissbrukande föräldrar	8
3.1 Föräldrarnas alkoholkonsumtion påverkar barn	9
3.2 Skolhälsovårdens och barnrådgivningens roll	10
4 Lidandet av Katie Eriksson	14
5 Undersökningens metod	16
5.1 Systematisk litteraturstudie	16
5.2 Reflektion och problemformulering	17
5.3 Litteratursökning och urval	17
5.4 Induktiv innehållsanalys	20
5.5 Etiska överväganden	22
6 Rösten som vill bli hörd	24
6.1 Upplevelser	25
6.1.1 Känslor	25
6.1.2 Försummelse	26
6.1.3 Men	29
6.2 Copingstrategier	31
6.2.1 Stöd	31
6.2.2 Beteenden	32
6.2.3 Känslohantering	34
7 Tolkning	35
7.1 De dolda barnen	35
7.2 Rösten som behöver bli hörd	38
8 Kritisk granskning	40
8.1 Perspektivmedvetenhet	40
8.2 Intern logik	41
8.3 Etik	41
8.4 Innebördsrikiedom	42

8.5 Struktur	43
8.6 Heuristisk kvalitet	44
9 Diskussion	45

Litteraturförteckning

Bilagor

- 1 Tio personliga frågor om ditt alkoholbruk (AUDIT)
- 2 Godkännande för användning av examensarbetet som bas för utvecklingsarbetet
- 3 Inkluderade artiklar

1 Inledning

Hur upplevs livet när tryggheten i det egna hemmet brister på grund av att föräldrarna väljer att missbruka alkohol, och man som barn får ta konsekvenserna? Hur klarar barnen av livet, som de inte själva valt att leva? För fyra årtionden sedan var den största delen av kvinnorna nyktra, men nu väljer endast en tiondel av kvinnorna i Finland att avstå från alkohol. Var tredje barn i Finland har en pappa som konsumerar alkohol över gränserna för storförbrukning. Alkoholkonsumtionen tar plats i det egna hemmet, och föräldrarna konsumerar alkohol allt oftare tillsammans (Roine & Magnusson, 2010).

Hösten 2012 presenterades och publicerades examensarbetet ”Fångade i alkoholens nät”, som respondenten utförde tillsammans med sjukskötarestudenterna Sarah Blusi, Ellinor Backström och Caroline Kulp. Examensarbetet fungerar som grund för utvecklingsarbetet, och de övriga skribenternas medgivande för användning av examensarbetet finns bifogat till utvecklingsarbetet (bilaga 2). Examensarbetet undersökte hur anhöriga påverkas av alkoholkonsumtionens alkoholkonsumtion. Examensarbetet utfördes genom en litteraturstudie på 16 vetenskapliga artiklar, samt genom en webbaserad enkätundersökning på två yrkeshögskoleområden. Resultatet i enkätstudien visade att 74 % av informanterna har oroat sig för en närståendes alkoholkonsumtion, och 54 % har i någon mån påverkats negativt av näromgivningens alkoholkonsumtion. Examensarbetet visar att anhöriga till alkoholkonsumenter påverkas fysiskt, psykiskt, socialt och emotionellt på grund av alkoholkonsumtionen och allt som det medför. Examensarbetets resultat beskriver även hur den optimala vården kan se ut. Utvecklingsarbetet fördjupar sig i en av de tre frågeställningarna examensarbetet baserades på. Utvecklingsarbetet utvecklar frågeställningen: Hur påverkas välmåendet hos alkoholkonsumtionens anhöriga p.g.a. konsumtionen?, men nu ligger fokus på hur barn upplever föräldrarnas alkoholmissbruk.

Barn som lider på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk är ofta dolda. Detta beror vanligen på att de inte vågar berätta åt utomstående om det svåra livet de lever. Barnen har ett stort behov att bli hörda. Barnrådgivningen och skolhälsovården spelar en viktig roll i att uppmärksamma tecken som kan tyda på skadlig alkoholkonsumtion inom familjen, samt att försäkra barnen om att de inte är ensamma och att hjälp finns till förfogande (Roine & Magnusson, 2010).

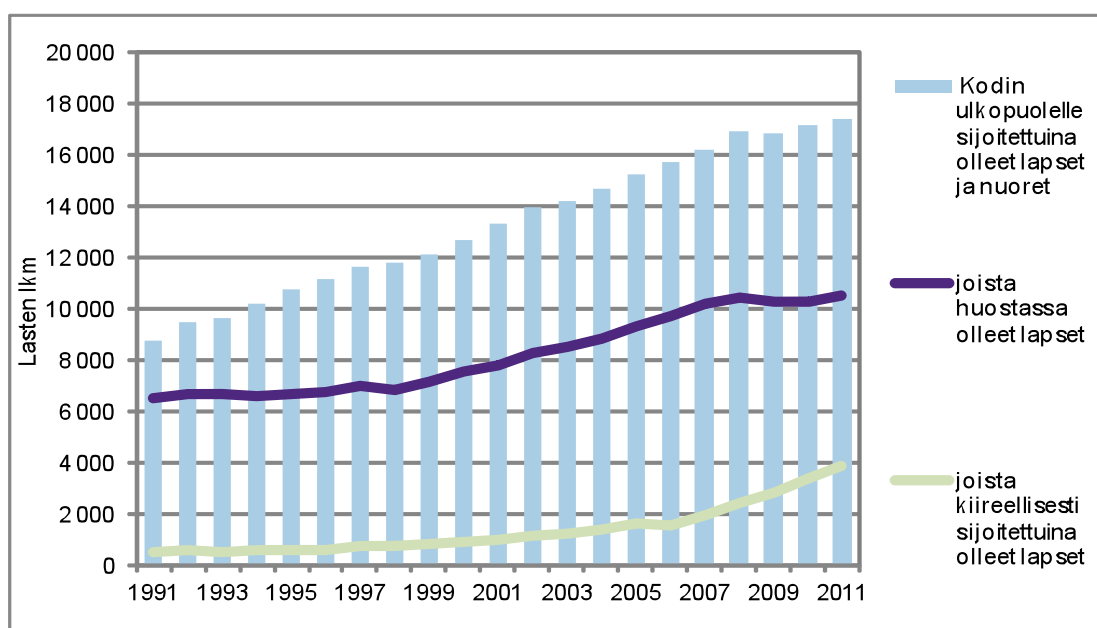
2 Syfte

Syftet med denna studie är att beskriva hur barn upplever livet med alkoholmissbrukande föräldrar, för att ur barnets synvinkel få en djupare förståelse för den svåra livssituationen barnet lever i.

1. Hur upplever barn till alkoholmissbrukare föräldrarnas alkoholkonsumtion?
2. Hur hanterar barnen livet med alkoholmissbrukande föräldrar?

3 Barn med alkoholmissbrukande föräldrar

Under de senaste trettio åren har alkoholkonsumtionen hos män och kvinnor ökat i Finland (STM, 2005). Lasinen lapsuus projektet pågick åren 1994-2004 och publicerades av Social- och hälsovårdministeriet. Lasinen lapsuus projektet visar att det i var femte familj förekommer storförbrukning av alkohol. Rapporter från barnhem år 2009 visar att storförbrukning av rusmedel förekommer hos var fjärde familj (23 %). I familjer där rusmedel missbrukas förekommer ofta våld, gräl inom familjen, försummelse av barn, social isolering, samt ekonomiska problem. Storförbrukning av alkohol i familjen är den vanligaste orsaken till våld i familjen samt omhändertagande av barn (STM 2011). År 2011 var 17 409 barn placerade utanför hemmet. Antalet barn som placerades brådskande utanför hemmet var samma år 3 867. Från år 2010 ökade antalet omhändertagna barn med tre procent. Antalet brådskande omhändertagande barn ökade med 13 procent (figur 1)(Kuoppala & Säkkinen, 2012).

Figur 1. Barn placerade utanför hemmet. Av dem andelen omhändertagna barn samt brådskande omhändertagna barn (Kuoppala & Säkkinen, 2012, s.1.)

3.1 Föräldrarnas alkoholkonsumtion påverkar barn

Barn till alkoholmissbrukande föräldrar påverkas av föräldrarnas alkoholkonsumtion. Barnen kan känna otrygghet och rädsla. Barnens grundbehov som sömn, näringsintag, hälsa och inläring ignoreras av de missbrukande föräldrarna. Rädsla, hat, skam och sorg kan förorsaka mentala problem och låg självkänsla hos barnen. I de svåraste situationerna kan barnen utsättas för våld som gravt hotar deras välmående och hälsa. Ur barnens synvinkel är det inte endast långvarig storförbrukning av alkohol som orsakar problem, utan även då föräldrarna slumpmässigt och oövertäget använder alkohol. Föräldrarnas alkoholmissbruk kan orsaka att barnet får sociala problem som dålig kontakt med jämnåriga, isolering, samt mobbning. Hos en del barn kan men framkomma redan i barndomen, och hos andra kan problem som mentala sjukdomar och problemanvändning av rusmedel uppkomma i vuxen ålder. (STM, 2011)

Barnen kan uppleva föräldrarnas alkoholmissbruk som problematiskt även då vuxna anser att konsumtionen är normal. Barnen bryr sig inte om hur mycket föräldrarna dricker, utan hur konsumtionen påverkar föräldrarnas beteende samt livet inom familjen. Barnen kan påverkas av alkoholkonsumtionen på olika nivåer; från en känsla av oro och nedstämdhet till fysisk och psykisk försummelse. Föräldrarnas alkoholkonsumtion anses vara skadlig för barnen då föräldrarna upprepade gånger är berusade inför barnen, då barnen upplever att föräldrarnas alkoholkonsumtion är ångestfyllt, farligt och främmande, samt då barnens behov ignoreras och trygghet hotas. Föräldrarnas alkoholmissbruk leder till att familjens gemenskap och interaktion lider, samt att föräldrarnas roll i familjen förvrängs. Gemenskapen i familjen är bristfällig eftersom föräldrarnas tankar kretsar kring alkohol. Den berusade föräldern deltar inte i, och är inte intresserad av, familjens aktiviteter. Ett barn som lever i en familj med storförbrukning av alkohol upplever ofta besvikelser. Den missbrukande föräldern lovar att bli nykter och bli en del av familjen igen, men glömmer lätt sitt löfte. Föräldrarna kan övertyga barnet om att hålla alkoholmissbruket som en hemlighet, och därmed även övertyga barnet att ljuga. Fastän barnen ofta upplever besvikelser vill de ändå tro på föräldrarnas godhet och att en förändring kommer att ske. Känslorna av kärlek och hat i konflikt med varandra kan vara förödande. (Roine & Magnusson, 2010)

Barnens föreställning av vad som anses vara acceptabelt drickande formas utifrån omgivningens, kulturens och medias inställning till alkohol. Barnen upptäcker lätt

störningar i familjens atmosfär, och försöker genom olika metoder vända situationen till det bättre. Även väldigt små barn försöker skydda sina föräldrar och sina syskon i svåra situationer. Upprepade förekomster av hög alkoholkonsumtion i familjen kan leda till att barnen utvecklar tillvägagångssätt som de följer vid svåra situationer. Barnen kan bli för snälla och ansvarsfulla, de kan påverkas lättare av andra barn, samt sakna förmågan att stå upp för sig själv. Barnen kan även vara för kontrollerande. Barnen kan utveckla ett stort behov av uppmärksamhet, och försöker få uppmärksamheten genom olika metoder. Barnen kan bete sig dåligt och mobba andra samt vara rastlösa och ovilliga att koncentrera sig. Å andra sidan kan barnen även dra sig åt sidan, undvika interaktion med andra, vara deprimerade och ensamma. Barnen kan även försöka vara mittpunkten i rummet genom att vara rolig och underhållande. (Roine & Magnusson, 2010)

Det som barnen anser vara mest skrämmande då föräldrarna befinner sig i ett berusat tillstånd, är det faktum att föräldrarnas personlighet förändras. Den berusade föräldrarnas uppmärksamhet och omsorg försvinner, och interaktionen mellan föräldern och barnet blir överkligt. Även den nyktra föräldrarnas uppmärksamhet försvinner från barnen och riktas istället mot den berusade föräldern. Eftersom föräldern förändras i det berusade tillståndet förändras även barnens upplevelse av den trygga omgivningen, vilket förvirrar barnen och bidrar till upplevelse av rädsla. (Hansen, 2005)

3.2 Skolhälsovårdens och barnrådgivningens roll

Skolhälsovården och barnrådgivningen spelar en central roll i att förebygga, upptäcka och stöda familjer med alkoholmissbruk. Det är viktigt att barn- och skolhälsovården delar ut information om hur barn påverkas av föräldrarnas alkoholmissbruk (Mäki, Wikström et.al, 2011). Föräldrarnas alkoholmissbruk följs upp på rådgivningen. Alkoholkonsumtionen bör behandlas så neutralt som möjligt. Det rekommenderas att belysa alkoholkonsumtionens påverkan ur barnets synvinkel. Barnen upptäcker lätt då föräldrarna använder alkohol. Detta är ett faktum som bör informeras åt föräldrarna på rådgivningen (STM, 2005).

Det är hälsovårdarens uppgift inom barnrådgivningen och skolhälsovårdens att stöda barn som påverkas av föräldrarnas alkoholkonsumtion. Man bör garantera barnen möjligheten

att berätta om sina bekymmer. Hälsovårdarens primära uppgift är att skapa en varm, vårdande och pålitlig relation till barnen. Barnen uppmuntras att berätta om föräldrarnas alkoholmissbruk, men det kan vara svårt för barnen att berätta om hur livssituationen ser ut. Barnen kan uppleva föräldrarnas alkoholkonsumtion som vardaglig, men de kan även ha blivit övertygade av sina familjemedlemmar att inte prata om alkoholkonsumtionen. Det är viktigt att hjälpa barnen sätta ord på sina känslor, samt ge barnen tillåtelse att uttrycka de känslor som barnet upplever på grund av att föräldrarna befinner sig i ett berusat tillstånd, är våldsamma och/eller försummar barnen. Det är ytterst viktigt att försäkra barnen om att alla känslor är tillåtna. Man kan diskutera med barnen om vad barnen kan göra nästa gång föräldern befinner sig i ett berusat tillstånd. Det är viktigt att inte döma föräldrarna i diskussionerna med barnen. Barnen kan uppleva hälsovårdarens dömande attityd gentemot föräldrarna som kränkande och sårande. Då barnen berättar om sina känslor skall man inte avbryta, utan lyssna noga på vad barnen har att säga. Som hjälpmedel för att hantera den påverkan barnen har på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk kan man använda sig av dockor, sagor, och olika övningar för att uttrycka känslor. Det är viktigt att diskutera med barnen om vem de kan vända sig till vid svåra situationer. Då man diskuterar alkoholkonsumtion med barn ska man beakta barnens ålder och nivå av utveckling, och på basen av det bestämma vad man berättar för barnen. Den viktigaste informationen som fås är den som barnen själva delar med sig av. Det är viktigt att försäkra barnen om att föräldrarna själva är ansvariga för sina handlingar, och att barnen inte har någon orsak att känna skam över föräldrarnas beteenden. (Roine & Magnusson, 2010)

Det kan vara svårt att upptäcka och förstå barnens givna tecken på påverkan av föräldrarnas alkoholmissbruk. Barnen kan själva medvetet, eller omedvetet, försöka hindra att någon upptäcker vad som pågår. Om barnens ordförråd och språk på grund av åldern eller andra orsaker inte är så väl utvecklat, kan det vara svårare att uppmärksamma barnens givna tecken. Det kan hända att föräldrarna eller andra familjemedlemmar inte pratar om alkoholmissbruk och dess följder med barnen, utan försöker kringgå faktumet genom att prata om att den berusade är sjuk. Barnen kan ha blivit övertygade om att hålla tyst om alkoholmissbruket, och de kan även vara hotade med att någonting dåligt händer om de pratar om föräldrarnas alkoholkonsumtion med utomstående. Barnens känslor och berättelser kan ignoreras eftersom man tror att barnen inte förstår vad alkoholmissbruk, berusning och bakfylla innebär. Det kan hända att barnen inte har någon vuxen, nykter person i sin näromgivning som är förmögen att ta barnens bekymmer i beaktande.

Eftersom familjemedlemmar till alkoholmissbrukare hanterar stressituationer på samma sätt som i en familj med mentala problem eller våld inom familjen, kan det vara svårt att identifiera kännetecknen som endast är orsakade av föräldrarnas alkoholmissbruk. Det kan ändå förekomma särskilda beteenden hos barnen som kan ge tecken på att någonting inte står rätt till i familjen. Barnens utseende kan vara ovårdat och barnen kan ofta vara hungriga. Barnens ägodelar kan vara söndriga, eller så fattas de upprepade gånger. Barnen kan stundvis, eller kontinuerligt, vara trötta och/eller deprimerade, samt ha ett stort behov av att ta hand om sina syskon och föräldrar. Barnens beteende kan förändras eller kan vara ovanligt. Barnen kan vara ångestfyllda och/eller vara oförmögna att koncentrera sig. Barnens lek kan visa tecken på händelser i familjen. Barnen kan prata om alkohol, ha ett våldsamt beteende, samt provocera gräl. Barnen kan börja klänga på vuxna eller någon annan främmande person. Barnen kan även själva våga berätta om vad som pågår inom hemmets stängda dörrar (Roine & Magnusson, 2010). Barn i familjer med alkoholmissbrukande föräldrar kan visa fysiska, psykiska och sociala symtom som kräver vidare utredning. Barnen kan klaga på ont i magen, muskelspändhet, huvudvärk och trötthet, samt ha problem med urin- och tarmfunktionen (överdriven funktion). Barnen kan ha svårt med sociala interaktioner, samt försöka överprestera i skolan men resultaten kan ändå vara väldigt varierande. På den psykiska nivån kan barnen vara nedstämda, ha få uttryck, ha svårt att koncentrera sig, vara motoriskt oroliga, och vara känslomässigt i obalans. Barn har en tendens att anpassa sig efter situationen de lever i. Det finns inget direkt samband mellan ett specifikt samspelsmönster och symtom som barnen upplever, men man kan lättare förstå barnens försök till anpassning. Symtomen kan tyda på överlevnadsmönster som barnen utvecklar vid svåra situationer som tar plats inom familjen. Det är viktigt att reagera på barnens beteende och utreda vad det är som orsakar symtomen (Hansen, 2005).

Hälsovårdarens kontakt med barnfamiljer inom barnrådgivningen och skolhälsovården ger möjligheten att utföra screeningar och mini-interventioner gällande alkoholkonsumtion i familjen. Under alla omfattande rådgivningsbesök inom skolhälsovården och barnrådgivningen är det skäl att gå igenom föräldrarnas alkoholkonsumtion med hjälp av AUDIT frågeformulär (bilaga 1). Då man diskuterar alkoholkonsumtionen med samtliga familjer undviker man att peka ut familjer som befinner sig i riskzonen för skadlig alkoholkonsumtion. AUDIT är ett frågeformulär utvecklat av WHO för att hitta personer som storförbrukar alkohol. Målet är att hitta personer i riskzonen för alkoholism, och motivera dem att minska sin alkoholkonsumtion. Om resultatet visar på 8 poäng (av totalt

40) är detta ett tecken på överdriven konsumtion av alkohol (6 poäng för kvinnor). Man bör minnas att det finns individuella skillnader på attityder till egen alkoholkonsumtion. Därför är diskussionen kring frågornas utformning och resultatet från frågeformuläret en ytterst viktig del i screeningen. Det ligger på barnrådgivningens och skolhälsovårdens ansvar att beakta föräldrarnas alkoholkonsumtion, och bedöma om de ligger i riskzonen för storförbrukning av alkohol. Om det uppkommer riskanvändning, problemanvändning och missbruk kan man använda sig av en mini – intervention för att motivera till en förändring. Om det är frågan om beroende ska hälsovårdaren hjälpa föräldrarna att ta kontakt med missbrukarvården. Vid beroendetillstånd är det skolhälsovårdens och barnrådgivningens uppgift att stöda och motivera till professionell vård, samt följa upp beroendets påverkan på barnens hälsa och välmående. Man bör alltid anteckna i journalen om föräldrarnas alkoholkonsumtion. (Mäki, Wikström et.al., 2011)

Enligt Patientlagen (159/2007) har hälsovårdaren tystnadsplikt, men enligt Barnskyddslagen (417/2007) är var och en som möter en familj med storförbrukning av alkohol skyldig att reagera. Om alkoholkonsumtionen påverkar barnens och familjens hälsa och välmående ska hälsovårdaren göra en barnskyddsanmälan. Barnskyddsanmälan kan utföras muntligt eller skriftligt till kommunens socialbyrå. Det hör till hälsovårdarens uppgift att berätta åt föräldrarna om att barnskyddsanmälan är gjord, samt om motiveringen till anmälan och hälsovårdarens skyldighet till att göra den. Åt barnen berättar man om barnskyddsanmälan på en nivå så barnen förstår vad som blivit gjort och varför. Det är barnskyddets uppgift att följa upp så barnen inte får illa på grund av att de berättat om föräldrarnas alkoholkonsumtion. Man bör minnas att barnen är orsaken till åtgärderna och hjälpen som ordnas. I diskussionen med föräldrarna är det viktigt att belysa situationen sett ur barnens ögon. Man utgår från barnens nöd, problem och eventuella risker för framtiden. I diskussionen med föräldrarna lägger hälsovårdaren fram fakta som personalen upptäckt, och poängterar viljan att stöda och hjälpa familjen. Att uttrycka bekymmer för barnen och familjen kan vara en utlösande faktor för föräldrarna att förstå sin situation. Det är viktigt att behandla alla föräldrar med respekt och även lyfta fram föräldrarnas positiva egenskaper. Som hälsovårdare bör man förebereda sig på att föräldrarna kan motsätta sig hälsovårdarens bekymmer, och hota med att ta kontakt med förmannen. Därför är det viktigt att förmannen är medveten om familjens situation före man ingriper. Det är ytterst viktigt att betona samarbetet mellan hälsovårdaren och familjen, och betona viljan att hjälpa och stöda familjen i deras svåra situation. (Roine & Magnusson, 2010)

4 Lidandet av Katie Eriksson

Som den vetenskapliga referensramen för denna studie beskrivs begreppet Lidande utgående ifrån Katie Erikssons teori. I examensarbetet "Fångade i alkoholens nät" finns även Erikssons teori beskriven, men respondenten har valt att utvidga beskrivningen av begreppet ytterligare på grund av undersökningens syfte. Beskrivningen av den vetenskapliga referensramen försäkrar att undersökningen får vårdvetenskaplig grund, ger respondenten material för tolkningen, samt ger läsaren möjlighet att förstå ämnet på en vårdvetenskaplig nivå.

Lidande är något negativt som människan utsätts för, ett plågotillstånd, och en kamp mellan det onda och det goda. Att lidandet alltid innebär en kamp är ett faktum. En människa kan uppleva rädsla, ångest och oro inför lidandet. En lidande människa kan uppleva ångest, och ångest kan vara en orsak till lidande. Då människan sätter ord på sin ångest går hon in i sitt lidande, och det är då kampen börjar. Beroende på var människan befinner sig i sitt liv går hon antingen in i kampen eller ger upp den. Då kampen är mest intensiv är människan inte förmögen att dela med sig av sitt lidande med en annan person. I lidandets kamp kämpar människan emot känslan av skam och förnedring, men det är skäl att minnas, att om det i lidandet pågår en rörelse så finns det även hopp. För att lidandet ska kunna lindras är hoppets existens ytterst viktigt. Lidandet kan upplevas som kroppsligt, själsligt och andligt lidande. Kroppslig smärta bidrar till att en människa lider, men lidandet är mycket mer omfattande än endast det kroppsliga och fysiska perspektivet. Lidande är ett hot mot människas helhetsupplevelse och för med sig plågor. Lidandet upphör då hotet försvinner. Lidande kan även upplevas som ett medlidande, ett lidande med och för en annan människa. Ett lidande kan även leda till en känsla av skuld, som kan medföra att människan bli ängslig och rädd, och genom detta fly till de onda tankarnas dimensioner. Varje människa upplever någon gång lidande, och i lidandet är människan alltid ensam. Var och en människa uttrycker sitt lidande på ett unikt sätt. Det är ofta svårt för människan att hitta ord för sitt lidande, och därmed uttrycks lidandet på ett mer påtagligt sätt. Lidandet kan uttryckas i smärta, ångest och i fysiska men som kan observeras. Det är inte bestämt vad det är som orsakar lidande, det kan vara vad som helst, men det upplevs alltid individuellt. (Eriksson, 1994)

Det lidande som vi möter i vårdens profession kan delas upp i tre olika former; sjukdomslidande, vårdlidande och livslidande. Sjukdomslidande innebär det lidande som

upplevs i samband med sjukdom och behandling. Vårdlidande upplevs som lidande i själva vårdssituationen. Livslidande innebär det lidande som uppkommer i samband med det unika livet. Livslidande innebär att det liv man ansett vara det självklara tas helt oberäknat bort från människan. Lidandet innefattar hela människans livssituation och det som anses vara livets innebörd. Fastän lidandet är en del av livet vill människan försöka lindra sitt lidande på olika sätt. Människan kan försöka eliminera eller höja sig över sitt lidande. Människan kan även förneka lidandets existens och försöka fly från det. Vissa människor kan även försöka finna en mening med sitt lidande. Människan försöker alltså befria sig från lidandet eller försona sig med det på människans unika sätt. (Eriksson, 1994)

5 Undersökningens metod

Undersökningen utfördes genom en kvalitativ systematisk litteraturstudie. En kvalitativ studie strävar efter att beskriva, förstå, förklara samt tolka ett fenomen, vilket i denna studie är barns upplevelse av föräldrarnas alkoholmissbruk. Man förhåller sig till fenomenet som om den alltid vore ny, och i undersökningen strävar man till en helhetsförståelse. Det finns flera olika sätt man kan utföra litteraturstudier på; en allmän litteraturstudie, en systematisk litteraturstudie (systematic review) och en begreppsanalys. (Forsberg & Wengström, 2008)

5.1 Systematisk litteraturstudie

En systematisk litteraturstudie utgår från en tydligt formulerad frågeställning, som besvaras genom att systematiskt identifiera, välja, värdera och analysera relevant forskning. Den systematiska litteraturstudien genomförs via flera olika steg. Respondenten ska motivera varför studien görs, formulera frågeställningar, samt utföra en plan för litteraturstudien. Därefter ska sökord och metoder för litteratursökning bestämmas. Vetenskaplig litteratur ska identifieras, väljas ut, samt kritiskt utvärderas. Materialet ska analyseras, resultatet ska sammanställas och diskuteras, och slutsatser ska dras. Rapporten skall innehålla precisering av syfte, frågor, metod, resultat, analys, konklusion och diskussion. (Forsberg & Wengström, 2008)

Motiveringen till undersökningen finns beskriven i inledningen. Planen för undersökningen presenterades för, och godkändes av, den ansvarige läraren och handledaren för utvecklingsarbetet på YH Novia. Frågeställningarna utformades på basen av syftet och finns presenterade i början av rapporten. Rapporten innehåller redovisning av teoretisk bakgrund, teoretisk referensram, metod, resultat, tolkning, kritisk granskning samt diskussion.

5.2 Reflektion och problemformulering

För att möjliggöra en vetenskaplig undersökning av en eller flera forskningsfrågor krävs en fördjupning i litteraturen som berör det valda problemområdet. Det är essentiellt att begränsa problemområdet, eftersom fenomenet som undersöks kan vara mycket omfattande. Syftet ska förklara vad målet med litteraturstudien är, och frågeställningarna ska utformas så syftet med studien uppfylls. I kvalitativa studier kan frågeställningarna inriktas på betydelser och upplevelser av ett fenomen. Frågeställningarna kan vara ostrukturerade och bidra med att tankar och idéer fördjupas. (Forsberg & Wengström, 2008)

Respondenten har läst relevant litteratur berörande det fenomen som undersöks, vilket redovisas i början av rapporten. I examensarbetet "Fångade i alkoholens nät" undersöktes hur anhöriga till storförbrukare av alkohol påverkas av alkoholkonsumtionen, vilket bidrog med kunskap inom ämnet. I detta utvecklingsarbete fördjupar sig respondenten i hur barn till alkoholmissbrukande föräldrar upplever föräldrarnas alkoholkonsumtion. Frågeställningarna är utformade på basen av undersökningens syfte. Frågeställningarna berör hur barnen upplever föräldrarnas alkoholmissbruk samt hur barn hanterar livet med alkoholmissbrukande föräldrar.

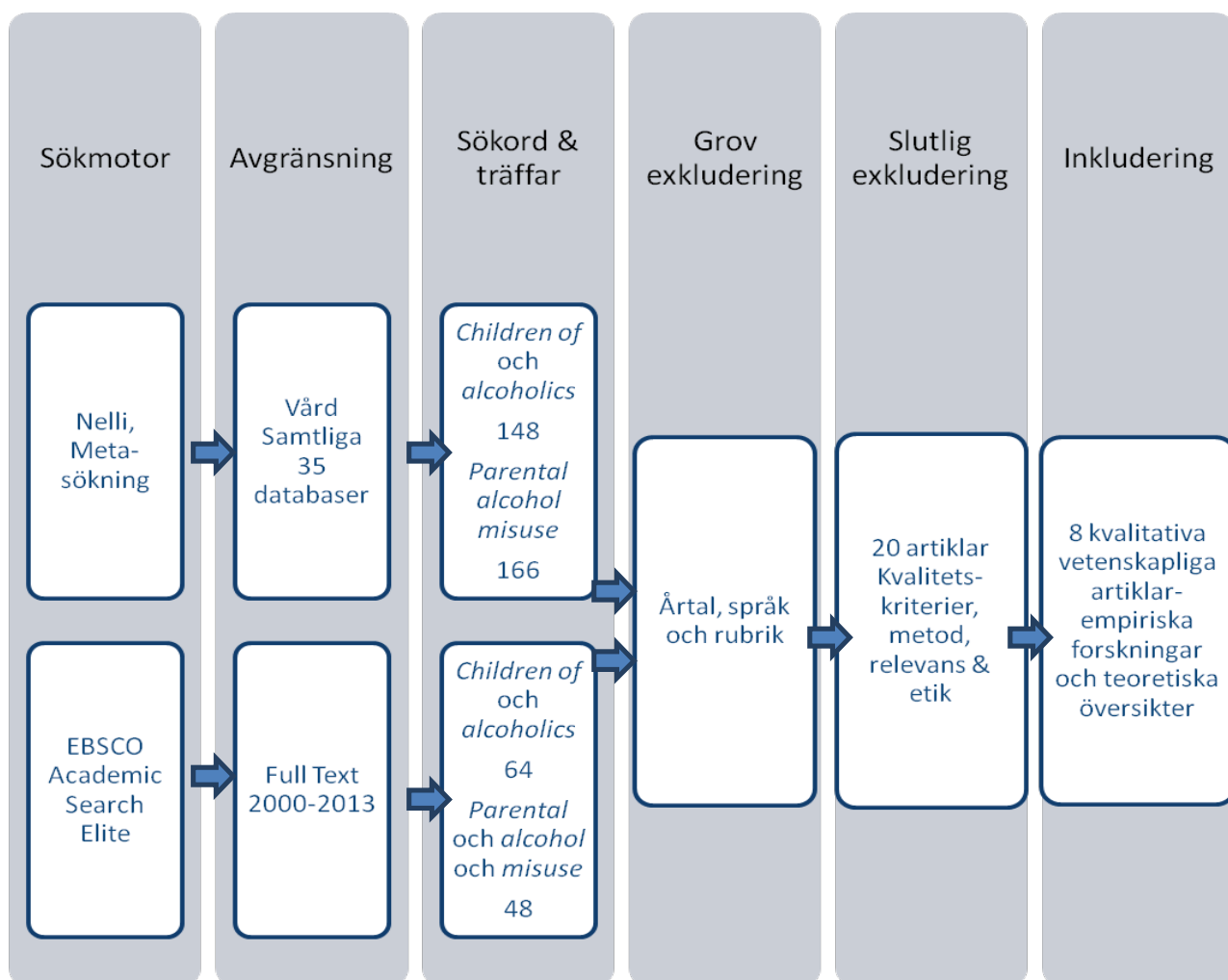
5.3 Litteratursökning och urval

Då avgränsningen av problemområdet är klart kan man välja sökord som fungerar som bas för litteratursökningen. Sökorden som använts i litteratursökningen bör presenteras. Litteratursökningen kan utföras manuellt eller genom databassökning (Forsberg & Wengström, 2008). I denna studie utförs litteratursökningen genom databassökning. Enligt Forsberg & Wengström ska litteratur som hittats i en databassökning beskrivas i antal träffar i en databas. Urvalet och utvärderingen av forskningsmaterialet beskrivs och motiveras. Man kan avgränsa antalet träffar genom att bestämma olika kriterier t.ex. tidsperiod och språk, vid utförandet av databassökningen. Litteratur väljs ut på basen av frågeställningarna, relevans och kvalitetskriterier. I en systematisk litteraturstudie finns

tydliga inklusions- och exklusionskriterier för val av studier. Respondenten bör förklara orsaken till exkluderade studier. Det inkluderade materialet, som resultatet bygger på, presenteras översiktligt i en tabell eller i löpande text. Presentationen av inkluderade artiklar kan t.ex. innehålla författare, titel, årtal för publikation, frågeställningar, design, urval, datainsamlingsmetod, resultat och kvalitet. Äkthet, trovärdighet, representativitet och meningsfullhet är kvalitetskriterier för kvalitativa studier, vilka bör beaktas vid urvalet av inkluderat material. (Forsberg & Wengström, 2008)

Litteratursökningens process och urval av material presenteras i modellen nedan (figur 3), samt i texten som följer. Litteratursökningen utfördes med hjälp av Nelli- portalen, samt även separat i databasen EBSCO Academic Search Elite (som även är en databas i Nelli portalen). YH Novia har licenser till Nelli portalen och EBSCO databasen. Litteratursökningen i Nelli- portalen utfördes genom en Meta- sökning som avgränsades till kategorin Vård. Samtliga 35 databaser användes. Sammansättningar av sökorden som användes i Nelli- portalen var *parental alcohol misuse* samt *children of* och *alcoholics*. Sökorden gav 166 respektive 148 träffar. Inom EBSCO Academic Search Elite avgränsades litteratursökningen till Full Text och årtalen 2000-2013. Sökorden som användes var sammansättningarna *children of* och *alcoholics* samt *parental* och *alcohol* och *misuse*. Relevanta sökresultat var 64 respektive 48 träffar. En stor del av samtliga artiklar från både Nelli portalen samt EBSCO databasen, exkluderades grovt på basen av språk, årtal och rubrik. Vid uppkomst av dubletter i litteratursökningen via Nelli- portalen och EBSCO databasen, inkluderades artikeln självklart endast en gång. Efter den grova exkluderingen av samtliga träffar utvaldes på basen av abstrakten 20 stycken vetenskapliga artiklar för närmare utvärdering. Av de 20 artiklarna som valdes efter den grova exkluderingen inkluderades åtta kvalitativa empiriska undersökningar och teoretiska översikter genom den slutliga exkluderingen. Den slutliga exkluderingen utfördes genom att artiklarna genomlästes noggrant och utvärderades på basen av kvalitetskriterier, metod (endast kvalitativa rapporter inkluderades), relevans i relation till syftet, och etiska kriterier enligt Forsberg och Wengström (2008) samt Forskningsetiska delegationen (2012). Äkthet, trovärdighet, representativitet och meningsfullhet är kvalitetskriterier som kvalitativa forskningar bör uppfylla (Forsberg & Wengström, 2008). Äktheten och trovärdigheten försäkrades genom att granska artiklarnas författare och ursprung. Genom att granska metoden och undersökningspopulationen försäkrades representativiteten. Meningsfullheten bekräftades genom att granska resultatets relation till syftet, samt undersökningarnas betydelse för ämnet. De inkluderade artiklarna finns presenterade i en översiktstabell

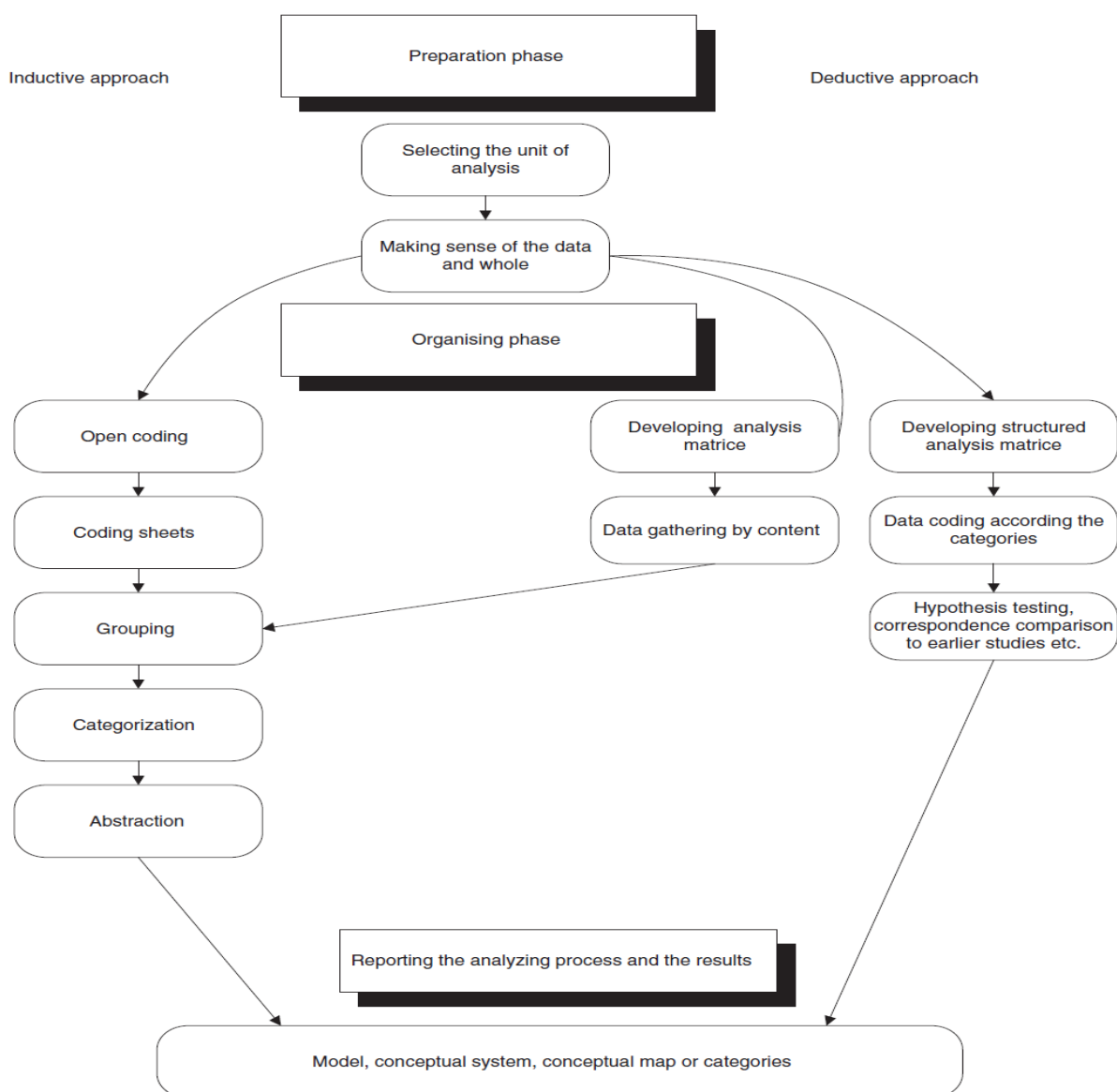
bifogat till arbetet (bilaga 3). Alla artiklar hade språket engelska. Artiklarna behandlade upplevelser av livet med alkoholmissbrukande föräldrar hos barn i åldrarna 6-18, samt vuxna barn till alkoholmissbrukande föräldrar. Artiklarna som inkluderades var teoretiska översikter och empiriska forskningar. De teoretiska översikterna sammanställde tidigare gjorda empiriska forskningar. De empiriska forskningarna som de inkluderade artiklarna redovisade utfördes genom strukturerade, semi-strukturerade, webb-baserade och öppna intervjuer. De inkluderade artiklarna är till största delen europeiska, men även en brasiliansk och en australiensisk artikel inkluderades. Begreppet ”barn” används i resultatredovisningen och innefattar barn i alla åldrar till alkoholmissbrukande föräldrar.

Figur 3, Urvalsprocessen.

5.4 Induktiv innehållsanalys

I studien analyserades det insamlade materialet med hjälp av en induktiv innehållsanalys beskriven av Elo och Kyngäs (figur 4). Innehållsanalys används ofta inom vårdforskningen och har en lång historia. Innehållsanalys är en metod för att analysera skrivet, verbalt och visuellt material. Målet med innehållsanalysen är att heltäckande men sammanfattande beskriva ett fenomen. (Elo & Kyngäs, 2007)

Figur 4, Innehållsanalys (Elo & Kyngäs, 2007, s.110)

Den induktiva innehållsanalysen används då man söker ny kunskap om ett fenomen. Kategorier utformas utifrån insamlad data. Man kan även utföra en deduktiv innehållsanalys, men då är undersökningens syfte att testa en teori. I förberedelsefasen börjar man med att välja ut enheten som ska analyseras. En viktig del av innehållsanalysen är att i detalj bestämma vad som ska analyseras, och vilka urvalskriterier man har för inkluderat material. Det är även essentiellt att bestämma om forskaren ska analysera det manifesta (utsagda) eller även det latent (det osagda) innehållet. Nästa steg i analysen är att bekanta sig noga med sitt material genom att läsa igenom materialet upprepade gånger. Då man förstår sitt material på djupet är det dags att påbörja den induktiva (alternativt deduktiva) innehållsanalysen. (Elo & Kyngäs, 2007)

Den induktiva innehållsanalysen börjar med att organisera det kvalitativa materialet. Denna process innehåller öppen kodning, utformning av kategorier samt abstrahering. Öppen kodning innebär att man skriver ord och uttryck i textens marginal i samband med genomläsningen av materialet. Texten genomläses upprepade gånger, och flera ord och uttryck antecknas så innehållet beskrivs heltäckande. Orden och uttrycken skrivs ner på ett anteckningsblad, i detta skede är den öppna kodningen avslutad. Nästa steg är att kategorisera orden och uttrycken under större rubriker. Orden och uttrycken klassificeras efter hur väl de hör under en viss kategori. Målet med kategoriseringen, är att sammanföra liknande ord och uttryck under sammanfattade rubriker, och därmed att öka förståelsen och kunskapen om ett fenomen. Abstrahering innebär att formulera en generell beskrivning av undersökningens resultat, genom att generalisera kategorier. Kategorierna benämns på basen av kategoriernas innehåll. Subkategorier med liknande egenskaper grupperas till kategorier, och kategorierna grupperas till huvudkategorier. Abstraheringen fortsätter så länge som möjligt, och så länge som processen anses vara relevant. Det är ytterst viktigt att påvisa att resultatet baseras på giltigt material. Detta utförs genom att påvisa kopplingen mellan resultatet och materialet genom att presentera det data som analyserats och genom att använda sig av citat från texten. (Elo & Kyngäs, 2007)

Respondenten har utfört den manifesta induktiva innehållsanalysen enligt Elo och Kyngäs anvisningar. Litteraturen för innehållsanalysen valdes grundligt på basen av kvalitetskriterier beskrivet av Forsberg och Wengström (se kap. 5). De empiriska forskningarna och teoretiska översikterna som inkluderades i litteraturstudien finns presenterat i en tabell (bilaga 3). Respondenten läste igenom det utvalda materialet upprepade gånger för att övergå från en ytlig förståelse till en djupare inblick. Sedan antecknades relevanta ord och uttryck i marginalen som heltäckande beskriver litteraturens

innehåll. Respondenten samlade orden och uttrycken på ett pappersark, och sedan grupperade orden och uttrycken under sammanhängande kategorier. Kategorierna grupperades till subkategorier, som sedan grupperades under huvudkategorier. Det slutgiltiga resultatet finns presenterat i en modell (figur 4) som överskådligt beskriver studiens resultat. Respondenten har i resultatredovisningen använt sig av citat för att påvisa tillförlitligheten ytterligare.

5.5 Etiska överväganden

Vid utförande av en systematisk litteraturstudie ska etiska aspekter gällande urval och presentation av resultat övervägas. Det är viktigt vid urval av litteratur att försäkra sig om att litteraturen är godkänd av en vetenskaplig kommitté, eller att noggranna etiska övervägningar finns beskrivna i litteraturen. I studien ska alla resultat presenteras, det vill säga även de som inte stöder forskarens egen åsikt. Det är förbjudet att avsiktligt förvränga, stjäla och kopiera data. (Forsberg & Wengström, 2008)

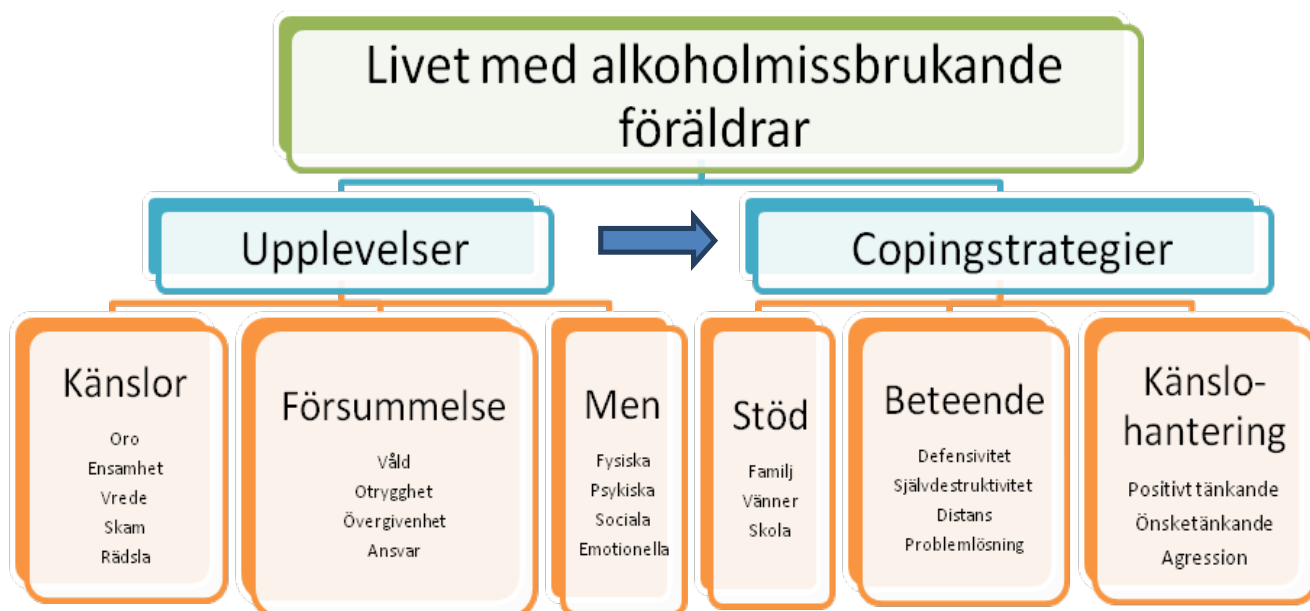
Undersökningen ska utföras omsorgsfullt, noggrant och hederligt. Dessa tre aspekter ska beaktas i dokumenteringen, presentationen av resultatet samt i bedömning av undersökningar och undersökningsresultat. I sättet man erhåller data, samt undersöker och bedömer data, ska etiken och kriterierna för vetenskaplig forskning beaktas. Forskaren ska ta hänsyn till andra forskares material och hänvisa till dem korrekt, så arbetet respekteras och resultatet ges värde och betydelse. Undersökningen ska planeras, genomföras och dokumenteras enligt vetenskapliga krav. Det bör finnas tillstånd för utförande av undersökningen, och en etisk förhandsbedömning bör vara gjord. Avtal med eventuella forskningsprojekt och forskningsgrupper ska vara aktuella. Genom oetisk och ohederligt beteende kan den vetenskapliga forskningen skadas, och resultatet kan även beaktas som värdelöst. Oredlighet i vetenskaplig forskning innebär att t.ex. presentera falsk information och resultat och publicera dem, samt stjäla andra forskares arbete eller presentera andra forskares resultat i eget namn. Oredlighet indelas i fyra kategorier; fabricering (presentation av falska observationer samt redovisning av kopierat resultat), förfalskning (manipulering av forskningsresultat), plagiering (direkt och omarbetad kopiering) och stöld

(presentation av andra forskares forskningsresultat i eget namn). (Forskningsetiska delegationen, 2012)

De etiska perspektiven försäkras genom att kritiskt granska utvalt material på basen av deras etiska överväganden. Tillåtelse för genomförande av undersökningen har beviljats av lärare i ansvar för utvecklingsarbeten på YH Novia. Litteraturen som används är skrivna på engelska. Respondenten har översatt resultatet efter bästa förmåga för att undvika att resultaten förvrängs på något vis. Insamlingen av data har skett genom databaser som YH Novia har rättigheter till. Författarna till materialet som används hänvisas korrekt till i texten. Inget av det insamlade data har kopierats.

6 Rösterna som vill bli hörda

Barn som påverkas av föräldrarnas alkoholkonsumtion är ofta en dold grupp, som är osynlig för professionella inom vården, om inte barnet eller föräldrarna själva tar steget och söker hjälp. Även då hjälp nås kan barnens behov lämnas obeaktade (Kroll, 2004.). Litteraturstudiens resultat tyder på att barn och ungdomar till alkoholkonsumerande föräldrar upplever föräldrarnas alkoholkonsumtion negativt. Barnen kan utveckla metoder och beteenden för att hantera föräldrarnas alkoholmissbruk, samt kan försöka få stöd för att klara av det vardagliga livet. Resultatet presenteras övergripande i modellen ”Livet med alkoholmissbrukande föräldrar” (figur 5), och mera ingående i den skriftliga redovisningen. Modellen har utformats för att sammanfattande, och mer överskådligt presentera resultatet. Pilen symboliserar hur upplevelsorna leder till copingstrategierna. Litteraturstudien baserar sig på empiriska forskningar och teoretiska översikter som berör upplevelser av livet med alkoholmissbrukande föräldrar hos barn och unga i åldrarna 6-18 år, samt vuxna barn till alkoholmissbrukande föräldrar. I resultatet används begreppet ”barn” för att täcka barn i alla åldrar till alkoholmissbrukande föräldrar.

Figur 5, Livet med alkoholkonsumerande föräldrar

6.1 Upplevelser

Barn till alkoholmissbrukande föräldrar kan *uppleva negativa känslor, försummelse och men* på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk, och allt som det följer och innebär. Resultatet är en sammanställning av flera barns upplevelser, och beskriver olika fenomen barn kan uppleva. Det är skäl att beakta, att alla barn är individuella och upplever sin situation unikt och individuellt.

6.1.1 Känslor

Barnen kan uppleva en känsla av *oro*. Barnen kan vara oroliga för hur relationen mellan föräldrarna påverkas på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk. De äldre barnen kan känna oro inför den bristande ekonomiska situationen som alkoholmissbruket medför. Barnen oroar sig för de andra familjemedlemmarnas välmående, och prioriterar ofta andras välmående före det egna (Templeton et.al, 2009). Barnen kan oroas för vad som väntar dem då de kommer hem från skolan. De oroar sig för om föräldern är i berusat tillstånd samt hur berusad den missbrukande föräldern är (Templeton & Velleman, 2007). Barn med alkoholmissbrukande föräldrar kan känna sig *ensamma*, eftersom de har mist tilliten till närstående och vuxna. Barnen försöker dölja föräldrarnas alkoholkonsumtion och hur vardagen ser ut hemma. En sådan ensamhet är väldigt skadligt för barnet (Holmila et.al, 2011). Enligt Kroll anpassar sig familjen ofta kring missbruket och den alkoholkonsumerande familjemedlemmen, och fungerar ofta efter konsumentens villkor. Barnens behov lämnas obeaktade, eftersom vardagen domineras av den alkoholkonsumerande föräldrarnas känslor och behov. Barnen kan på grund av detta isolera sig och känna sig ensamma, eftersom de upplever att det inte finns någon som de kan lita på eller vända sig till (Kroll, 2004).

Barn till alkoholmissbrukande föräldrar kan uppleva känslor av *vrede* på grund av föräldrarnas alkoholkonsumtion (Templeton & Velleman, 2007). Barnen upplever livssituationen som frustrerande och upprörande, och är arga över föräldrarnas beteende då de befinner sig i ett berusat tillstånd. Barnen känner sig arga och frustrerade över de problem föräldrarnas alkoholmissbruk medföljer (Templeton et.al, 2009). Barnen kan

uppleva ilska och mordiska känslor gentemot båda föräldrarna (Kroll, 2004). Barn till alkoholmissbrukande föräldrar kan känna *skam* över föräldrarnas missbruk (Velleman & Templeton, 2007). Barnen kan uppleva att de lever i en verklighet som ingen annan kan, eller vill, förstå (Holmila et.al, 2011). Eftersom barnen känner skam över föräldrarnas alkoholmissbruk, kan det hindra dem från att prata med polisen, vänner och andra i näromgivningen för att få hjälp med sin svåra situation (Velleman et.al, 2008). Enligt Kroll är *rädsla* är en ofta förekommande känsla hos barn till alkoholmissbrukande föräldrar. Rädslan kan ha många olika förklaringar. Barnen kan uppleva rädsla för att inte vara älskade av sina föräldrar, speciellt i de situationer då föräldrarna har separerat på grund av alkoholmissbruket. Barnen kan vara rädda för att bli lämnade ensamma. Barnen kan uppleva rädsla inför konflikter, samt vara rädda för hotet av våld, verkligt fysiskt våld och sexuellt våld. Barnen kan även vara rädda för våld mellan föräldrarna (Kroll, 2004). Barnen kan känna rädsla inför möjligheten att föräldrarna separerar på grund av alkoholmissbruket. De kan vara rädda för sina föräldrar när de konsumerar alkohol, och rädda för att föräldrarna ska konsumera alkohol (Velleman et.al, 2008). Barnen kan även uppleva rädsla inför att förlora deras vänner på grund av föräldrarnas alkoholkonsumtion (Holmila et.al, 2011). Enligt Tinnfält, Eriksson och Brunnberg känner barnen rädsla för att föräldrarnas alkoholmissbruk ska avslöjas. Rädsla upplevs eftersom barnen upplever att jämnåriga dömer dem och behandlar dem annorlunda på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk. Barnen kan bli mobbade på grund av att föräldrarna missbrukar alkohol. Barnen kan vara rädda för att bli omhändertagna ifall hemligheten om föräldrarnas missbruk avslöjas (Tinnfält, et.al, 2011).

“Feeling negative emotions such as shame, guilt, fear, anger and embarrassment”(Velleman & Templeton, 2007, s.80)

The greatest fear of the adolescents, and the reason for not sharing family secrets, is the risk of being taken away from home” (Tinnfält et.al, 2011, s.141)

6.1.2 Försummelse

Barn till alkoholmissbrukande föräldrar kan uppleva försummelse av sina föräldrar. Barnen kan utsättas för och uppleva olika former av *våld*, uppleva en känsla av *övergivenhet* samt

uppleva att omgivningen de lever i är *otrygg*. Barnen i familjer med alkoholmissbrukande föräldrar tar ofta på sig allt för mycket *ansvar*, eftersom föräldrarna inte gör det (Templeton & Velleman, 2007).

Enligt Templeton och Velleman kan *våld* förekomma i familjer med alkoholmissbrukande föräldrar. Barnen kan utsättas för och/eller vittna fysiskt, verbalt och sexuellt våld (Templeton & Velleman, 2007). De kan både bli hotade av våld samt utsättas för våld. Barnen kan bli skakade och slagna i ansiktet, extremiteterna och huvudet. Den berusade föräldern kan även skrika, använda glåpord, och svära åt barnen. Våld mellan föräldrarna förekommer då alkoholen missbrukas. Föräldrarna kan orsaka varandra fysiska skador genom att använda vapen för att hota eller skada den andra föräldern. Barnen är ofta vittnen till grälen mellan föräldrarna. Barnen kan uppleva våldet vara väldigt kraftigt, och påverka deras välmående märkbart (Velleman et.al, 2008). Den alkoholmissbrukande föräldern kan alltså orsaka direkt och avsiktlig skada för barnen i form av våld och sadism (Holmila et.al, 2011). I undersökningen gjord av Templeton, Velleman, Hardy & Boon framkom att barnen utsätts för verbal aggression från den alkoholkonsumerande föräldern, och vittnar verbalt våld mellan föräldrarna. Fysiskt direkt våld mot barnet förekommer mer sällan i studien, men i två av familjerna förekom våld som klassificeras som alarmerande. Alla deltagare rapporterade att de hade vittnat fysiskt och verbalt våld mellan föräldrarna (Templeton et.al, 2009). I undersökningen gjord av Kroll anser barnen att det är våldet som upplevs i samband med föräldrarnas alkoholmissbruk som är det största problemet. Brister i dynamiken inom familjen samt våld och hotet av våld orsakar att familjen anpassas runt den alkoholmissbrukande familjemedlemmen. Därmed lämnas barnens behov obeaktade (Kroll, 2004).

Barn med alkoholmissbrukande föräldrar kan uppleva sig vara *övergivna*. Barnen kan känna besvikelse över att föräldrarna inte håller vad de lovar (Holmila et.al, 2011). Enligt Kroll blir alkoholmissbruket ofta det centrala i familjen. Familjemedlemmarna anpassar sig till missbruket och fungerar runtomkring den alkoholmissbrukande förälderns behov. Barnen kan därmed känna sig oälskade och ouppmärksammade i familjen. Barnen kan bli lämnade ensamma med den alkoholmissbrukande föräldern, och kan därmed utsättas för faror. Föräldrarnas alkoholmissbruk kan bidra till att barnen upplever sig vara förrådda och uppleva att det inte finns någon som bryr sig. Att rent praktiskt vara övergiven är ett ofta förekommande fenomen för barn till alkoholmissbrukande föräldrar. Barnen kan bli omhändertagna och placerade utanför hemmet på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk. Lika ofta förekommer även en känsla av att vara övergiven. Den alkoholmissbrukande

föräldern orsakar denna upplevelse. Likaså den icke konsumerande föräldern, eftersom föräldern inte har tid eller ork för att uppmärksamma barnen på grund av att koncentrationen riktas mot den berusade föräldern (Kroll, 2004). Barn kan uppleva livssituationen med den alkoholmissbrukande föräldrar som *otrygg* på grund av en känsla av osäkerhet och förvirring, samt för att livet upplevs vara ostabilt (Templeton et.al, 2009). Barnens liv är fyllda med komplexitet och kaos, vilket bidrar till att tryggheten i vardagen är bristfällig. Den berusade föräldern klarar inte av att ta hand om barnen. Barnen kan bli lämnade ensamma så länge föräldern är ute och dricker. Främmande berusade vuxna kan vistas i barnens hem och orsaka dem skada (Moore et.al, 2010). De äldre barnen kan även uppmärksamma påverkan av den dåliga ekonomiska situationen som alkoholmissbruket medför (Templeton et.al, 2009). Enligt Kroll uppmuntrar föräldrarna barnen att inte berätta om föräldrarnas alkoholmissbruk till andra människor. Detta leder till att barnen blir isolerade från potentiella källor till hjälp och stöd. Det blir svårare för barnen att lita på andra människor i omgivningen. Brist av trygghet från föräldrarna kan leda till att barnen utvecklar dåligt självförtroende. Relationerna till jämnåriga lider eftersom barnen inte t.ex. kan ta hem skolkamrater, eftersom det finns en risk för att föräldern är berusad. Barnen kan se sig själva vara orsaken till föräldrarnas alkoholmissbruk, och litar därmed inte längre på sitt eget omdöme. Detta bidrar till att världen upplevs vara otrygg, eftersom barnen inte förmår att förstå om livet de upplever är verklighet eller inte (Kroll, 2004). De skador som barnen utsätts för är kopplade till den otrygga livsstilen som den skadliga alkoholkonsumtionen medför. Livet med alkoholmissbrukande föräldrar innefattar ofta fattigdom, nedsatt social status, bristfälligt stöd och uppmärksamhet, svårigheter med skolan samt brist av tillräcklig sömn. Dessa faktorer påverkar även barnets framtida hälsa och välmående, samt samhällliga och sociala faktorer i barnets vuxna liv (Holmila et.al, 2011).

Barn till alkoholmissbrukande föräldrar tar ofta på sig för mycket *ansvar*. Barnen kan uppleva att de har missat största delen av deras barndom på grund av att de tagit på sig rollen som förälder. Barnen kan uppleva att de står i ansvar för föräldrarnas alkoholmissbruk, och att det ligger i deras händer att hitta en lösning till problemen. Barnen kan känna sympati för den icke alkoholkonsumerande föräldern. De kan aktivt försöka med olika medel hålla ihop familjen. Barnen tar hand om yngre syskon, hjälper till med ekonomin och sköter om hushållet. Barnen kan råka ut för att sköta om den berusade föräldern på många olika sätt. Barnen kan hjälpa den berusade föräldern att ta sig hem från krogen, och sköter även om deras hygien vid behov (Kroll, 2004). I forskningen gjord av

Moore, Noble- Carr & McArthur informerade nästan alla deltagande barn att de tagit på sig märkbart stort ansvar för familjen. Deltagarna beskrev att de hjälpte till med ekonomin, tog hand om hushållet, samt bidrog med trygghet och emotionellt stöd för sina yngre syskon (Moore et.al, 2010). Barnen kan ingripa i föräldrarnas gräl i försök att lugna ner situationen. Eftersom barnen agerar som vuxna i väldigt ung ålder, kan de uppleva att de inte får leva ut sin barndom och därmed gått miste om en väldigt viktig del i deras liv (Holmila et.al, 2011).

”Actually being abandoned was a reality for many children, as was the feeling of abandoned...” (Kroll, 2004, s. 133)

“The dynamic of denial, distortion, confusion and secrecy often resulted in the substance abuse often becoming the “central organizing principle” of the family...” (Kroll, 2004, s. 132)

“Children and young people reported violence between their parents causing serious injury...” (Velleman et.al, 2008, s. 31)

“These participants described themselves as being responsible for providing financial support, taking on household tasks, ensuring the safety of their alcohol/drug using parent, supervising and supporting their siblings, and providing emotional support and personal care.” (Moore et.al, 2010, s. 23)

6.1.3 Men

Livet med alkoholmissbrukande föräldrar kan orsaka *fysiska, psykiska, emotionella* och *sociala* men. Våld i familjen kan orsaka svåra *fysiska* men hos barnen. Barnen kan få problem med sömnen, vilket bidrar till koncentrationssvårigheter och problem i skolan (Holmila et.al, 2011). De kan lida av magsmärter till följd av föräldrarnas alkoholmissbruk (Tinnman et.al, 2011). I forskningen gjord av Velleman, Templeton, Reuber, Klein & Moesgen framkom att barnen kan utsättas för skador på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk, och därmed lida av svåra smärtor. På grund av smärtorna kan barnen inte delta i skolan eller fritidsaktiviteter. Barnen kan behöva medicinsk vård för sina skador. På grund de fysiska men som uppkommer klarar inte barnen heller av att sköta om vardagliga

sysslor (Velleman et.al, 2008). Föräldrarnas alkoholmissbruk är relaterat till, och ofta orsaken till *psykiska* men hos barnen. De barn som utvecklar mentala problem på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk kan uppleva ångest, insjukna i depression, ha aggressiva och provocerande beteendemönster, ha svårigheter med koncentrationen samt ha problem med interaktioner (Velleman et.al, 2008). Förvirring och osäkerhet i hemmet kan bidra till att barnen lider av ångest (Kroll, 2003). I forskningen gjord av Moore, Negle-Carr & McArthur (2010) upplevde deltagarna psykiska problem som depression och självdestruktiva tankar. De psykiska problemen uppstod till följd av överväldigande känslor, hopplöshet och förtvivlan (Moore et.al, 2010).

På grund av instabiliteten i barnens liv, kan det vara svårt för barnen kontrollera sig *emotionellt* (Velleman & Templeton, 2007). På grund av att man i familjen förnekar missbruket och anpassar sig till alkoholkonsumtionen, kan det vara svårt för barnet att prata om och uttrycka sina känslor (Kroll, 2004). Barn till alkoholmissbrukande föräldrar kan vara arga, irriterade, elaka, och ha ett väldigt varierande humör (Tinnfält et.al, 2011). Barnen kan ha begränsade möjligheter att utveckla *sociala* förmågor på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk. De kan ha ett antisocialt beteende vilket uttrycks genom att barnen isolerar sig. De vågar inte ta hem vänner och kan inte umgås med jämnåriga på fritiden, eftersom de måste ta hand om familjemedlemmarna och hemmet, samt arbeta vid sidan om utbildningen (Velleman & Templeton, 2007). Barnen kan uppleva att relationerna med familjemedlemmarna känns främmande, på grund av att dynamiken i familjen lider då föräldrarna missbrukar alkohol. Barnen kan ha endast några vänner, eller inga alls, som kan bidra med stöd. De kan ofta ha problem i skolan, vilket inte endast leder till akademiska svårigheter, utan även brister i det sociala umgänget (Moore et.al, 2010).

"...children had been injured during fights with their parents which resulted in them being unable to undertake normal activities..." (Velleman et.al, 2008, s. 35)

"... lack of sleep and impossibility to concentrate" (Holmila et.al, 2011, s.181)

6.2 Copingstrategier

Att barnen lever i problematiska och svåra förhållanden då föräldrarna missbrukar alkohol är bekräftat, och för att hantera deras svåra situation utvecklar barnen olika *copingstrategier*. Barnen kan söka *stöd*, utveckla olika *beteenden*, samt utforma metoder för *känslohantering*

6.2.1 Stöd

Det finns många varianter av copingstrategier som barn till alkoholmissbrukande föräldrar kan utveckla och använda sig av, men försök att få stöd av andra människor är en av de mest förekommande strategierna. Barnen kan försöka få stöd och hjälp från andra *familjemedlemmar* samt från *vänner*. Att prata med vänner anses ha en uppiggande effekt eftersom då fokuseras barnens tankar bort från den svåra situationen som föräldrarnas alkoholmissbruk medför. Att prata med en släkting som gått igenom samma sak anses även vara effektivt (Velleman et.al, 2008). Enligt Holmila, Itäpuisto och Ilva kan barnen prata om livet med alkoholmissbrukande föräldrar med sina syskon och vänner. Yngre barn kan söka tröst från teddybjörnar och andra leksaker. Yngre barn söker ofta stöd från den nyktre föräldern, far- och morföräldrar och andra släktingar. Äldre barn kan ha vänner på Internet som kan hjälpa dem med att prata om och hantera situationen (Holmila et.al, 2011). Barnen kan prata med personal från *skolan* som hjälper barnen att hantera situationen (Velleman et.al, 2008). Det är vanligare att de äldre barnen tar kontakt till personal från skolan, och på så sätt får kontakt till andra hjälporganisationer (Holmila et.al, 2011). Barnen anser att prata med någon som går igenom, eller har upplevt, livet med alkoholmissbrukande föräldrar kan vara till stor hjälp (Velleman et.al, 2008). I forskningen gjord av Tinnfält, Eriksson & Brunnbergs gjorde barnen en riskbedömning av den vuxne personen innan de berättade om sin svåra situation hemma. Barnen berättade om föräldrarnas alkoholmissbruk genom att t.ex. skriva en uppsats i skolan om problemet. De kunde även välja att läsa en bok om barn till alkoholmissbrukande föräldrar. I dessa fall önskade barnen att läraren skulle uppmärksamma deras problem med föräldrarnas missbruk genom dessa medel (Tinnfält et.al, 2011). Barnen kan uppleva att det hjälper att veta att personen

de pratar med även har upplevt livet med alkoholmissbrukande föräldrar. Barnen känner då att den de pratar med faktiskt lyssnar, och förstår vad de går igenom. Barnen behöver få veta att det inte är deras fel att föräldrarna dricker, och att de verkligen får dela med sig om det som de vill och behöver prata om (Templeton et.al, 2009).

”One of the most common strategies used to cope with both sets of experiences was social support (“I try to feel better by spending time with others such as family, grown-ups or friends”) and this was seen by young people as the most effective strategies too.”

(Velleman et.al, 2008, s. 39)

6.2.2 Beteenden

Barn till alkoholmissbrukande föräldrar kan utveckla olika beteenden för att hantera föräldrarnas alkoholmissbruk. Barnen kan börja bete sig *defensivt* i olika situationer. De kan försöka hota den berusade föräldern i syfte om att skydda den nyktra föräldern. Barnen kan försöka försvara sig själva och sina familjemedlemmar genom att ropa tillbaka åt den berusade föräldern då han/hon uppträder verbalt aggressivt. Då föräldrarna grälar kan barnen försöka gå emellan för att få dem att sluta, men då blir barnet ofta själv offer för aggressioner (Velleman et.al, 2008). Barnen kan försöka stå upp för sig själva och sin familj genom att t.ex. ringa polisen eller kontakta någon annan hjälporganisation. Detta sker ofta på grund av oro för yngre syskon. Barnen kan utmana och på så sätt provocera den berusade föräldern genom att ropa tillbaka eller använda samma aggressiva och fula språk som den berusade föräldern använder (Holmila et.al, 2011). Barn till alkoholmissbrukande föräldrar kan utveckla ett *självdestruktivt* beteende. Barnen kan skada sig själva genom att sig t.ex. skära sina handleder för att hantera stress och bli kvitt de tunga känslorna (Velleman et.al, 2008). Genom att skära sig själva kan barnen uppleva att ångesten lättar. Barnen kan även försöka få uppmärksamhet och hjälp från jämnåriga genom det självdestruktiva beteendet (Tinnman et.al, 2011). Barnen kan börja använda alkohol, röka och använda droger för att medvetet skada dem själva, men även för att pröva på hur det är att använda rusmedel för att försöka förstå orsaken till föräldrarnas alkoholmissbruk (Holmila et.al, 2011).

Att ta *distans* är ett sätt för barnen att försöka hantera situationen då föräldrarna är berusade. Barnen kan försöka minimera påverkan av föräldrarnas alkoholmissbruk genom att fly från situationen och t.ex. försöka hitta trygghet i sitt eget rum, sätta på hög musik, sova eller städa upp i huset (Holmila et.al, 2011). Att försöka nå fysisk och emotionell distans från den berusade föräldern är en vanlig copingstrategi hos barn till alkoholmissbrukande föräldrar. Barnen kan t.ex. försöka titta på TV, göra skolarbeten, gå ut med hunden eller planera framtiden för att styra koncentrationen bort från den berusade föräldern (Templeton et.al, 2009). Barnen drar sig undan för att undvika konflikter, våld och gräl, samt för att begrunda varför livet ser ut som det gör (Velleman et.al, 2008). Deltagarna i undersökningen gjord av Moore, Noble- Carr och McArthur upplevde att de ibland behöver tid bort från hemmet för att vila och återhämta sig. De vistades i tillfälliga dåliga boendeförhållanden, eftersom mera lämpliga alternativ inte finns tillgängliga (Moore et.al, 2010). Forskningen gjord av Arruda och Santos visar att vuxna barn till alkoholmissbrukande föräldrar kan ta distans från de kritiska erfarenheterna, utvecklas som individer, och vara förmögna att leva ett hälsosamt vuxet liv. För att klara av detta krävdes stöd, trygghet och vård för familjemedlemmarna till den alkoholmissbrukande föräldern. Genom att barnen tar distans från den skadliga livsstilen och från de alkoholmissbrukande föräldrarna, kan de bygga upp ett lyckligt och hälsosamt liv (Arruda & Santos, 2011). Barn till alkoholmissbrukande föräldrar kan använda *problemlösning* som en copingstrategi. Genom att skriva ner och begrunda sina upplevelser försöker barnen förstå föräldrarnas alkoholkonsumtion och hitta olika lösningar. Problemlösning kan även användas för att försöka fokusera på andra ting för att rikta koncentrationen bort från de tunga känslorna (Holmila et.al, 2011). Barnen kan försöka hitta lösningar till problemen genom att med olika medel försöka förbättra situationen, eller genom att ta kontakt med någon som kan hjälpa dem (Velleman et.al, 2008).

”...coping by inflicting harm on themselves: using alcohol, drugs or smoking tobacco.”

(Holmila et.al, 2011, s. 182)

“Putting distance, physical, and emotional, between themselves, and the (alcohol- related) conflict was also common for young people” (Templeton et.al, 2009, s. 144)

6.2.3 Känslohantering

Barn till alkoholmissbrukande föräldrar kan utveckla olika medel för känslohantering. Barnen kan utöva *positivt tänkande*, *önsketänkande*, samt utveckla metoder för att hantera *aggressioner*. Barnen försöker se de positiva aspekterna i sin svåra situation, för att koppla tankarna bort från det negativa de upplever (Velleman et.al, 2008). Försök att hantera känslor genom att försöka tänka positivt förekommer ofta hos barn till alkoholmissbrukande föräldrar. Barnen kan försöka utöva *önsketänkande* genom att i tankarna försöka fly till en drömvärld som de själva skapat (Holmila et.al, 2011). Barnen kan önska att föräldrarna skall sluta dricka alkohol och för en gångs skull komma hem nykter. Barnen önskar att deras livssituation skulle se lika normalt ut som jämnårigas liv upplevs vara (Velleman et.al, 2008). Enligt Velleman, Templeton, Reuber, Klein & Moesgen (2008) kan barn till alkoholmissbrukande föräldrar försöka kontrollera sina *aggressioner* genom att hitta olika metoder för att lugna ner sig. Barnen kan försöka hantera vrede och frustrationer genom att t.ex. slå sönder någonting eller slå emot ett träd eller en kudde. Detta bidrar till en känsla av lättnad och frihet (Velleman et.al, 2008).

"Working on ones feelings was reported by almost everyone." (Velleman et.al, 2008, s.

40)

Barn till alkoholmissbrukande föräldrar är ofta dolda. På grund av den skam och rädsla som associeras med föräldrarnas alkoholproblem och våld, är barnen isolerade och övertygade om att inte berätta om föräldrarnas alkoholmissbruk till utomstående (Velleman et.al, 2008). Barnen vill bli hörda och tagna på allvar. De vill få information, stöd och hjälp med att hantera livet med alkoholmissbrukande föräldrar. Skolhälsovården är en av de källor till hjälp och stöd som enligt barnen anses vara den mest lättillgängliga (Holmila et.al, 2011). I forskningen gjord av Moore, Noble- Carr & McArthur (2010) visade det sig att stödet bör riktas mot hela familjen. Hjälporganisationerna bör samarbeta för att vården ska vara så effektiv som möjligt (Moore et.al, 2010).

7 Tolkning

Utvecklingsarbetets resultat tolkas mot den teoretiska bakgrunden samt Katie Erikssons teori om lidande. Litteraturstudiens resultat tolkas som en helhet med uppdelning enligt resultatets huvudkategorier. Studiens resultat bekräftar och kompletterar den teoretiska bakgrunden, samt ger en mera kvalitativ synvinkel eftersom litteraturstudiens tyngdpunkt ligger på barnens upplevelser. Utvecklingsarbetets resultat kompletterar den teoretiska bakgrunden i och med den beskrivande modellen (figur 5) som skapats utifrån litteraturstudiens resultat. Ingen liknande modell framkom i genomgången av den teoretiska bakgrunden.

7.1 De dolda barnen

Litteraturstudien visar att barn som lever med alkoholmissbrukande föräldrar ofta är dolda. Barnen vill bli hörda, de behöver få hjälp och de måste bli tagna på allvar. Social och hälsovårdsministeriet publicerade år 2011 resultat ur rapporter, som utfördes i barnhem år 2009, som visar att storförbrukning av alkohol förekommer i var fjärde familj i Finland. I de missbrukande familjerna förekommer det ofta våld, försummelse och sociala problem. Alkoholmissbruk i familjen är tillsammans med våld är den vanligaste orsaken till omhändertagande av barn. Det är inte bara föräldrarnas långvariga alkoholmissbruk som påverkar barnens välmående negativt, utan även slumpmässig överdriven användning av alkohol (STM, 2011).

Litteraturstudiens resultat visar att barnen upplever många olika känslor på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk. Barnen upplever oro, ensamhet, vrede, skam och rädsla på grund av alkoholmissbruket och dess följder. Enligt Roine & Magnusson anses föräldrarnas alkoholkonsumtion vara skadlig för barnen då föräldrarna upprepade gånger är berusade inför barnen, och då barnen upplever föräldrarnas alkoholkonsumtion vara ångestfyllt, farligt och främmande. Den alkoholmissbrukande förälderns personlighet förändras i berusat tillstånd, vilket leder till att barnen blir rädda eftersom de inte känner

igen sin förälder. Kampen mellan känslorna av hat och kärlek kan vara katastrofal för barnen (Roine & Magnusson, 2010). Litteraturstudiens resultat visar att barnen kan känna skam över föräldrarnas alkoholkonsumtion och föräldrarnas berusade beteende. Barnen kan uppleva att de lever i en verklighet som ingen annan kan förstå. Därmed är det viktigt att finnas till för barnet, och verkligen ge barnet möjlighet och trygghet för att kunna dela med sig av sina upplevelser. Roine & Magnusson förklarar att det är viktigt att vårdaren bör hjälpa barnen att sätta ord på sina känslor, och försäkra barnet om att alla känslor är tillåtna. Man bör inte avbryta då barnet berättar om sina upplevelser, utan lyssna noga på vad barnet själv vill dela med sig av (Roine & Magnusson, 2010). Litteraturstudiens resultat visar att barn till alkoholmissbrukande föräldrar upplever försummelse på grund av att föräldrarna missbrukar alkohol. Barnen kan uppleva verbalt, fysiskt och sexuellt våld, otrygghet, övergivenhet, samt ett stort behov av att ta på sig för mycket ansvar. Barnen upplever ofta att våldet påverkar dem drastiskt. De upplever att våldet är det största problemet som orsakas av föräldrarnas alkoholmissbruk. Litteraturstudien bekräftar Roine & Magnussons påstående om hur föräldrarnas alkoholmissbruk påverkar barnen. Enligt Roine & Magnusson kan föräldrarnas alkoholmissbruk leda till fysisk och psykisk försummelse av barnen. Barnen kan vara ovårdade och hungriga, ha söndriga ägodelar, samt ha ett stort behov att ta hand om sina syskon, och även sina föräldrar (Roine & Magnusson, 2010). Det finns starka likheter i litteraturstudiens resultat och Katie Erikssons teori om lidande. Eriksson beskriver att lidandet kan vara kroppsligt, själsligt och andligt. Lidande är något negativt som människan utsätts för, ett plågotillstånd, och en kamp mellan det onda och det goda (Eriksson, 1994).

Litteraturstudiens resultat visar att barn upplever föräldrarnas alkoholmissbruk negativt på många olika nivåer. Att barnen lider utöver de fysiska gränserna bekräftas i och med Erikssons teori om lidande. Eriksson beskriver att fysisk smärta bidrar till att en människa lider, men lidandet är mycket mer omfattande än endast det fysiska perspektivet. En lidande människa kan uppleva ångest, och ångest kan vara en orsak till lidande (Eriksson, 1994). Litteraturstudiens resultat tyder på att barn till alkoholmissbrukande föräldrar kan känna sig övergivna, bland annat på grund av att familjen anpassar sig till föräldrarnas missbruk, och därmed blir barnens behov ouppmärksammade. Att barnen ligger i riskzonen för omhändertagande på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk bidrar till att barnen upplever övergivenhet och otrygghet. Det finns likheter i litteraturstudiens resultat och den teoretiska bakgrunden. Roine & Magnusson beskriver att föräldrarnas alkoholmissbruk kan leda till att relationerna inom familjen lider och att vardagen blir

otrygg. Föräldrarnas koncentration ligger på alkoholmissbruket och barnen lämnas obeaktade. Föräldrarnas omsorg och uppmärksamhet försvagas i det berusade tillståndet, därmed upplever barnen sig vara otrygga och ensamma. Upplevelsen av vad en trygg omgivning innebär förvrängs (Roine & Magnusson, 2010). Litteraturstudien kompletterar den teoretiska bakgrunden med att litteraturstudiens resultat visar att barnen rent fysiskt kan lämnas ensamma med den berusade föräldern och andra berusade vuxna. Detta bidrar till upplevelse av fara och otrygghet hos barnen. Litteraturstudiens resultat visar att barn till alkoholmissbrukande föräldrar upplever att de måste ta på sig mycket ansvar eftersom föräldrarna inte gör det. I litteraturstudien framkom det att barnen kunde uppleva att de inte hade någon barndom överhuvudtaget eftersom de tog över föräldrarnas ansvar. Ansvaret barnen tar på sig beskrivs även av Roine & Magnusson. Enligt författarna kan ett tecken på att allting inte står rätt till i familjen vara att barnen har ett stort behov av att ta hand om och skydda sina syskon, och även sina föräldrar (Roine & Magnusson, 2010). Att barnen upplever försummelse kan tolkas som att barnen lider med hjälp av Erikssons definition av lidande. Eriksson beskriver att ett hot mot människans helhetsupplevelse för med sig plågor. Varje människa upplever någon gång lidande, och i lidandet är människan alltid ensam. Livslidande innebär att det liv man ansett vara det självklara tas oberäknat bort från människan. Lidandet innefattar hela människans livssituation och det som anses vara livets innebörd (Eriksson, 1994).

Litteraturstudiens resultat tyder på att följderna av föräldrarnas alkoholmissbruk kan ge upphov till fysiska, psykiska, emotionella och sociala men. De skador barnen utsätts för kan hindra barnen att delta i skolan och i fritidsaktiviteter. De psykiska men barnen kan uppleva uttrycks genom t.ex. aggressivt och provocerande beteende samt sociala svårigheter. Eftersom familjen förnekar och anpassar sig till missbruket kan det ge upphov till att barnen har svårt att hantera, kontrollera och uttrycka känslor. Resultatet bekräftas mångsidigt i den teoretiska bakgrunden. Enligt Hansen kan föräldrarnas alkoholmissbruk bidra till att barnen får problem med psykiska, fysiska och sociala faktorer. Barnen kan klaga på olika somatiska symtom som t.ex. ont i magen, huvudvärk och trötthet. Barnen kan ha psykiska och emotionella problem som nedstämdhet, oförmåga till uttryck, ha svårigheter med koncentrationen, samt vara känslomässigt i obalans (Hansen, 2005). Enligt Social- och hälsovårdsministeriet kan känslorna som uppkommer hos barnen på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk bidra till mentala problem och låg självkänsla hos barnen. Föräldrarnas alkoholmissbruk kan orsaka sociala problem som inlärningssvårigheter, dålig kontakt med jämnåriga samt mobbning (STM, 2011).

7.2 Rösten som behöver bli hörd

Litteraturstudiens resultat tyder på att den vanligaste strategin för att hantera föräldrarnas alkoholmissbruk är att barnen söker stöd från familjemedlemmar, släktingar, vänner, samt skolans personal. Barnen kan försöka få uppmärksamhet och hjälp från personal i skolan genom att t.ex. skriva uppsatser och berättelser om barn till alkoholister, samt intressera sig för litteratur gällande ämnet. Att söka stöd är den vanligaste copingstrategin, men fastän detta är det inte alltid så lätt för barnen att hitta källor till stöd och hjälp. Detta bekräftas i den teoretiska bakgrunden. Enligt Roine och Magnusson kan det vara svårt att upptäcka barn som blir påverkade av föräldrarnas alkoholmissbruk. Barnet kan ha blivit övertygat om att föräldrarnas alkoholmissbruk inte är någonting man pratar om. Barnen kan bli hotade av att hamna illa ute om de berättar åt utomstående om vad som pågår hemma. Ibland försöker man undvika att barnet skall förstå vad alkoholmissbruket innebär genom att prata om att föräldern är sjuk. Barnets känslor och berättelser ignoreras, eftersom man antar att barnet inte förstår vad alkoholmissbruk innebär (Roine & Magnusson, 2010). Resultatet i litteraturstudien visar att barn till alkoholmissbrukande föräldrar upplever att det är lättare att prata med någon som själv upplevt en barndom med alkoholmissbrukande föräldrar, och därmed borde förstå bättre vad barnen går igenom. Som vårdare kan man ändå reflektera, som Roine och Magnusson beskriver, att det är hälsovårdarens viktigaste uppgift att skapa en pålitlig relation med barnet och betona samarbetet mellan hälsovårdaren och familjen, samt betona viljan att hjälpa och stöda familjen i deras svåra situation (Roine & Magnusson, 2010). Därmed kan vårdare bidra med mycket hjälp och stöd, fastän ingen egen erfarenhet av alkoholmissbrukande föräldrar finns. Eriksson beskriver vikten av hjälp och stöd, genom att bekräfta att lidandet upphör då hotet försvinner. Enligt Eriksson kan orsaken till lidandet vara vad som helst, men lidandet upplevs alltid individuellt (Eriksson, 1994). Därmed kan t.ex. skolhälsovårdaren befinna sig i nyckelpositionen för att hjälpa de utsatta barnen, på grund av att barnen besöker hälsovårdaren med jämna mellanrum och familjens alkoholkonsumtion kartläggs på mottagningen (STM, 2005).

Litteraturstudiens resultat visar att barnen kan börja bete sig defensivt, självdestruktivt, ta distans, samt försöker hitta lösningar till problemen som föräldrarnas alkoholmissbruk orsakar. Resultatet bekräftar och kompletterar den teoretiska bakgrunden. Enligt Roine och Magnusson kan barn till alkoholmissbrukare bete sig på olika avvikande sätt, vilket kan tydas som tecken på att allt inte står rätt till i familjen. Barnen kan försöka få

uppmärksamhet genom att bete sig dåligt och mobba andra. Barnen kan vara rastlösa och ovilliga att koncentrera sig. De kan även dra sig åt sidan, undvika interaktion, vara deprimerade och ensamma (Roine & Magnusson, 2010). Det finns likheter mellan Katie Erikssons teori om att befinna sig i ett lidande och litteraturstudiens resultat om barnens utvecklande av avvikande beteenden på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk. Eriksson beskriver att var och en uttrycker sitt lidande på ett unikt sätt, och att det ofta är svårt för människan att hitta ord för sitt lidande. Därmed uttrycks lidandet på ett mer påtagligt sätt i form av smärta, ångest och fysiska men. Människan kan även försöka finna en mening med sitt lidande. Människan strävar till att befria sig från lidandet eller försona sig med det (Eriksson, 1994). Litteraturstudiens resultat visar att barn till alkoholmissbrukande föräldrar kan själva börja missbruka alkohol, tobak och droger för att skada sig själva, eller för att försöka förstå föräldrarnas missbruk. Detta kan ha sin grund i, som Roine och Magnusson beskriver, att barnens uppfattning av vad som är acceptabelt gällande alkoholkonsumtion formas utifrån omgivningens och medias attityd gentemot alkohol (Roine & Magnusson, 2010). Man kan tolka dessa beteenden som barnets rop på hjälp. Hansen beskriver, att de fysiska symtom och beteenden barnen kan utveckla på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk, kan vara tecken på överlevnadsmönster som barnet utvecklar vid svåra situationer inom familjen. Det är ytterst viktigt att reagera på barnets uttryck och ta reda på vad det är som orsakar barnets symtom och beteenden (Hansen, 2005). I den teoretiska bakgrunden framkom inte om barnens försök att hantera känslor. Litteraturstudiens resultat kompletterar den teoretiska bakgrunden, eftersom resultatet visar att barn till alkoholmissbrukande föräldrar kan försöka hantera livssituationen genom att se det positiva i situationen, utöva önsketänkande, samt försöka hantera sina aggressioner genom att fysiskt utöva metoder för att leva ut sin vrede. Detta kan relateras till Erikssons tankar om lidande. Eriksson beskriver att lidande kan leda till en känsla av skuld, som kan medföra att människan bli ängslig och rädd, och genom detta fly till de onda tankarnas dimensioner (Eriksson, 1994).

8 Kritisk granskning

Den kritiska granskningen utförs med hjälp av Larssons kriterier för granskning av kvalitativa studier. Den kritiska granskningen genomförs för att undersöka studiens tillförlitlighet. Utvecklingsarbetet granskas på basen av *perspektivmedvetenhet, intern logik, etik, innebördsriktighet, struktur och heuristisk kvalitet* (Larsson, 2005). Etiken granskas även på basen av Forskningsetiska Delegationens anvisningar för god vetenskaplig praxis (2012).

8.1 Perspektivmedvetenhet

Då en studie påbörjas existerar alltid en ytlig bild av forskningsobjektet. Denna föreställning utvecklas och förändras med studiens gång. Forskaren bör redovisa för sin ytliga föreställning så forskaren inte undanhåller sitt eget perspektiv från läsaren. Redovisningen möjliggör även tolkningen. Redovisningen ska vara relevant och avgränsas till studiens syfte. Man kan redovisa för det nuvarande forskningsläget, beskriva en tolkningsteori som man utgår ifrån, samt beskriva sina egna erfarenheter. (Larsson, 2005)

Den föreställning respondenten hade för fenomenet som undersöks redovisas i och med beskrivning av undersökningens ursprung, beskrivning av teoretisk bakgrund, samt beskrivning av den teoretiska referensramen. Undersökningen har sitt ursprung i examensarbetet "Fångade i alkoholens nät", vilket bidrog med kunskap för hur alkoholkonsumentens alkoholkonsumtion påverkar anhöriga, samt hur alkoholkonsumtionen ser ut i Finland. Den teoretiska bakgrunden som inkluderades i denna litteraturstudie berör statistik och teori gällande hur föräldrarnas alkoholmissbruk påverkar barnen, samt om skolhälsovårdens och barnrådgivningens roll i att upptäcka och stöda familjer med alkoholmissbruk. Katie Erikssons teori om lidande gav utvecklingsarbetet en vårdvetenskaplig grund, samt bidrar med en förståelse för lidandets innebörd. Teorin om lidande valdes på basen av den kunskap examensarbetet och den teoretiska bakgrunden bidrog med.

8.2 Intern logik

I en kvalitativ studie bör de olika delarna i studien stöda varandra. Frågeställningar och antaganden om forskning bör ha en koppling med det studerade fenomenet, datainsamlingen och metod för analys. Kopplingen baserar sig på den estetiska principen av att en kvalitativ studie bör ha en väl sammanhängande uppbyggnad. Om man utelämnar någon del av det som tas upp i studien, t.ex. att man inte kopplar den teoretiska bakgrunden till resultatet, erhåller studien inte intern logik. Inom den interna logiken ska en idé om en helhet finnas, vilka alla enskilda delar kan relateras till. (Larsson, 2005)

Undersökningens frågeställningar fördjupar den teoretiska bakgrunden och på sätt kopplas starkt till undersökningens idé och syfte. Syftet var att beskriva barnens upplevelse av föräldrarnas alkoholmissbruk, och därmed valdes en kvalitativ metod som undersökningsmetod med kvalitativa artiklar som berör syftet och frågeställningarna. Resultatet tolkades mot den teoretiska bakgrunden och den teoretiska referensramen. På grund av dessa faktorer konstateras den interna logiken i arbetet.

8.3 Etik

Enligt Larsson bör man för att försäkra den etiska kvaliteten i en kvalitativ studie genom att beakta en rad olika faktorer. I analys av forskningsmaterialet ska forskare inte utelämna någonting men inte heller lägga till någonting som inte är relevant eller sant. Forskaren ska inte värdera resultatet efter studiens syften och inte heller ha syften som inte kan redovisas för (Larsson, 2005). Inkludering av material, dokumentering och presentation av resultat bör ha genomförts på hederliga grunder. Metoder för datainsamling bör vara förenliga med kriterierna för vetenskaplig forskning och vara etiskt hållbara. Forskaren bör redovisa för det material andra forskare utfört och hänvisa till deras publikationer rätt och respektfullt. Forskningen bör planeras, genomföras, dokumenteras och lagras enligt kraven på vetenskaplig fakta. Oredlighet i undersökningen leder till att undersökningen strider mot de etiska principerna och kan således konstateras värdelös. Varje forskare svarar själva för att god etik beaktas i undersökningens gång (Forskningsetiska Delegationen, 2012).

Undersökningens plan presenterades för och godkändes av YH Novias personal innan påbörjandet av studien. De åtta vetenskapliga artiklarna inkluderades på basen av kvalitetskriterier av Forsberg & Wengström (2008), metod, etiska aspekter och relevans i relation till syftet. Artiklarna som inkluderades var kvalitativa empiriska undersökningar eller teoretiska översikter som antingen blivit godkända av en etisk kommitté eller analyserat etiskt godkänt material. Datainsamlingen genomfördes via databaser som YH Novia har licenser till. Samtliga artiklar hade språket engelska. Respondenten har efter bästa förmåga analyserat artiklarna utan att förvränga eller kopiera materialet. Artiklarna analyserades och resultatet presenterades enligt etiska kriterier för god vetenskaplig praxis. Genom utförande av induktiv innehållsanalys försäkras att inget av resultatet utelämnades och inget överflödigt inkluderades. Eftersom även teoretiska översikter inkluderades i studien, och därmed hade empiriska forskningar analyserats och presenterats tidigare, kan resultaten i de ursprungliga undersökningarna förändras i och med tolkningarna som gjorts under processernas gång. I resultatredovisningen finns korrekta hänvisningar till källorna. Citat användes i resultatredovisningen för att påvisa resultatets pålitlighet.

8.4 Innebördsrikedom

Vid utförande av kvalitativa studier bör man undvika inkludering av egna fördomar vid beskrivande av undersökningens resultat. Forskaren ska presentera fenomenet som det framträder för forskaren, och inte förvränga det överhuvudtaget. Innebördsrikedomen spelar en essentiell roll i att undvika att resultaten som presenteras är falska. Tolkingen får ett större värde då innebördsrikedomen i resultatpresentationen beaktas. (Larsson, 2005)

Respondenten har efter bästa förmåga utfört den induktiva innehållsanalysen så att alla delar i litteraturen som analyserades togs med, och inget utelämnades på grund av egna uppfattningar och fördomar. Under innehållsanalysens gång exkluderades artiklar eftersom de var utförda genom kvantitativa metoder, och nya kvalitativa artiklar togs med. Respondenten är medveten om att det är mycket utmanande att vara helt objektiv mot forskningsmaterialet, och kan därför inte garantera att respondenten inte påverkats av egna frågeställningar under analys av materialet. Respondenten har efter bästa förmåga försökt

undvika att fördomarna och frågeställningarna påverkat analys av materialet. I studien har såväl empiriska studier som teoretiska översikter använts. I och med att de teoretiska översikterna inkluderades har inte respondenten använt sig enbart av ursprungsmaterial. Resultaten har alltså tolkats upprepade gånger före resultatet i denna litteraturstudie presenterats och tolkats. Därmed finns det risk för att resultatet förändrats under processernas gång.

8.5 Struktur

Undersökningen och resultatet ska presenteras så utförligt som möjligt så kravet för innebördsrikedom uppfylls, men undersökningens struktur bör även beaktas. För att uppnå god struktur bör resultatet vara presenterat så överskådligt och okomplicerat som möjligt. Resultaten bör inte vara för ostrukturerade, utan i och med analysen bör resultatet komprimeras så att det fångar upp hela resultatets innersta betydelse. Det bör finnas en ”röd tråd” genom hela arbetet, så inga relevanta delar åsidosätts. Resultatet bör ha en så enkel och klar struktur som möjligt, utan att resultatet förvrängs eller skalas ner för mycket. (Larsson, 2005)

Utvecklingsarbetet erhåller en god struktur på grund av den logiska ordningen i vilken de olika delarna av studien presenteras. Datasamlingsmetoden och innehållsanalysen förklaras så okomplicerat som möjligt med hjälp av beskrivande figurer. Resultatet sammanfattas i en överskådlig modell, vilket gör det lättare för läsaren att förstå helheten av resultatet. Modellen förklaras närmare i skriften text, vars ordningsföljd överensstämmer med modellen uppbyggnad. Genom hela undersökningen kopplas rubrikerna och innehållet i texterna mot en röst som vill bli hörd, vilket symboliserar barn till alkoholmissbrukande föräldrar som ofta är en dold grupp men är i ytterst stort behov av hjälp och stöd. ”Rösten som vill bli hörd” även är rubriken på studien, och på så sätt hittas den röda tråden i studien.

8.6 Heuristisk kvalitet

En kvalitativ forskningsmetod handlar ofta om att man systematiserar upptäckandet av något nytt. Det specifika för kvalitativ forskning är att man upptäcker något som kan systematiseras. Hur man framställer resultatet, som Larsson (2005) uttrycker det *”förmågan att kommunicera med läsaren”*, utgör en essentiell del av den heuristiska kvaliteten av en kvalitativ studie. Om studien beskriver en företeelse som folk i allmänhet ser den, krävs det att man bidrar med ny kunskap genom resultatets sammansättning. En analys av kvalitativt material anses vara lyckad då man kan se på undersökningsfenomenet på ett nytt sätt. Heuristisk kvalitet innebär att framställningen av resultatet ger läsaren ett nytt sätt att se på verkligheten. (Larsson, 2005)

Resultatet fördjupar den teoretiska bakgrunden på grund av att undersökningen beskriver barnens upplevelser av den påverkan föräldrarnas alkoholmissbruk medför. Utvecklingsarbetets resultat kompletterar även teoretiska bakgrunden med modellen ”Livet med alkoholmissbrukande föräldrar” (figur 5), som övergripligt beskriver upplevelserna av livet med alkoholmissbrukande föräldrar, samt vilka copingstrategier barnen utvecklar för att hantera livssituationen. Ingen liknande modell hittades under examensarbetets och utvecklingsarbetets gång. Syftet var att beskriva upplevelser av livet med alkoholmissbrukande föräldrar, och således öka förståelsen för barn som befinner sig i denna situation. Respondenten anser att syftet uppnåtts ändamålsenligt. Undersökningen sammanställer åtta kvalitativa vetenskapliga artiklar som berör barnens upplevelser och erfarenheter av föräldrarnas alkoholmissbruk. Studien kan inte generalisera utöver dessa studier, men respondenten anser att studien bidragit med ökad kunskap och förståelse för barn till alkoholmissbrukare. Respondenten hoppas på att studien kan uppmärksamma barnen som lider av föräldrarnas missbruk, och därmed bidra till ökad kunskap och uppmärksamhet hos professionella och studerande inom vården.

9 Diskussion

Undersökningens process har ökat respondentens kunskap om alkoholkonsumentens påverkan på barnens välmående och hälsa, samt ökat insikten för barnens behov och vilja att bli uppmärksammade och hörda. Undersökningens resultat tyder på att barn upplever föräldrarnas alkoholmissbruk mycket negativt och förödande. Föräldrarnas alkoholmissbruk påverkar barnen i högsta grad. De utsatta barnen lider på många olika nivåer och kan utveckla copingstrategier för att hantera livet med alkoholmissbrukande föräldrar. En del barn kan själv söka stöd och hjälp för att komma ur sin svåra situation, men inte alla. Barnen är ofta dolda, och lever i den hälsovådliga omgivningen i tysthet.

Barn som utsätts för föräldrarnas alkoholmissbruk behöver hjälp och stöd, inte bara för det aktuella lidandets skull, utan även för att hindra att framtiden försvåras. Hälsovårdarna inom skolhälsovården och barnrådgivning spelar en nyckelroll i att hitta familjer med alkoholmissbruk, samt att upptäcka barn vars välmående och hälsa påverkas negativt på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk. Hälsovårdarna kan i sitt arbete utföra förebyggande arbete för att förhindra att skadlig alkoholkonsumtion förekommer hos föräldrarna, och därmed bidra till att barnen inte lider på grund av att föräldrarna missbrukar alkohol. Redan från och med barnets första levnadsår bör föräldrarna informeras om hur barnen påverkas av alkoholmissbruk, och hur barnen kan uppleva sin barndom med alkoholmissbrukande föräldrar. Som redan nämnts i den teoretiska bakgrunden finns det redskap för kartläggning av föräldrarnas alkoholkonsumtion till förfogande inom barnrådgivningen och skolhälsovården, och även inom mödrarådgivningen (bilaga 1) (Mäki, Wikström et.al, 2011). Hälsovårdarna inom de olika verksamhetsområdena bör sätta vikt på att kartlägga föräldrarnas alkoholkonsumtion, och även utnyttja möjligheten att i samband med kartläggningen ge heltäckande information om alkoholmissbrukets påverkan på barnen. Om kartläggningen utförs i alla familjer, och information ges åt samtliga föräldrar, blir ingen utpekad eller beskylld. Kartläggningen och informationen kan ha stor betydelse för att försäkra barnen en trygg barndom. Föräldrarna kan få sig en tankeställare, och motiveras att söka hjälp i tid. Därmed förhindras att barnens ska utsättas för föräldrarnas alkoholmissbruk, och allt som det medföljer.

Respondenten hade under utvecklingsarbetets gång haft möjlighet att delta i barnläkaren Annlis Söderholms föreläsning om försummade barn. Föreläsningen ordnades av Regionförvaltningsverkets svenska enhet för utbildningsväsendet den 19.2.2013 vid Ämbetshuset

i Vasa. Söderholm föreläste om vikten av ett tidigt ingripande. Barnen behöver ett stödnätverk med professionella som har utbildning i vad det innebär när ett barn är utsatt och försummat. Barnen behöver kontinuitet och uppföljning inom vården och barnskyddet. Ett gott mångprofessionellt samarbete är essentiellt för att barnen får det stöd situationen kräver. De olika professionerna inom vården bör vara medvetna om sina egna roller för att samarbetet ska löpa så ändamålsenligt som möjligt. Söderholm poängterade att professionella inom vården bär ansvaret för att våga fråga. Vid upptäckandet av skadlig alkoholkonsumtion inom familjen bör de professionella ha förmågan att diskutera sakligt om problemet med barnen och föräldrarna. Det bör finnas tillräckliga resurser för kartläggning av skadlig alkoholkonsumtion inom familjen, samt för relevant skolning riktad till hälsovårdspersonal. Förebyggande arbete kan ske på en universell, selektiv, och en indikerad nivå. Med universell prevention menar Söderholm att preventionen bör nå alla barn och familjer. För att preventionen ska nå samtliga familjer bör t.ex. bas hälsovården vara fungerande, tillräckliga resurser för barnrådgivningen och skolhälsovården bör finnas, samt befolkningskampanjer gällande missbruk, våld och faror på Internet bör utföras. Med det selektiva förebyggande arbetet menas att barn i vars familjer det konstaterats riskfaktorer, bör få stöd, barnskyddsuppföljning, hembesök, samt medicinsk uppföljning. Den indikerade preventionen gäller familjer där man konstaterat att barn farit illa. Då bör samtliga barn i familjen undersökas, barnskyddet bör involveras, medicinsk uppföljning bör erbjudas, och ett mångprofessionellt nätverk bör bildas runt familjen. Söderholm poängterar vikten av att försäkra barnet om att hjälp finns att få, samt bidra med att skapa trygghet för barnen (Söderholm, 2013). Det resultat litteraturstudien uppnått belyser betydelsen av det som Söderholm föreläser om. Men finns det tillräckliga resurser inom hälsovården för att åstadkomma det stöd barnen behöver? Finns det kunskap och mod hos hälsovårdarna för att lyfta fram föräldrarnas alkoholmissbruk på bordet och belysa den förödande effekt alkoholmissbruket har på barnen?

Under litteratursökningens gång upplevde respondenten att det var överraskande hur lite kvalitativa forskningar som hittades gällande barnens upplevelse av föräldrarnas alkoholmissbruk, och inte minst den bristande tillgången till nordiska forskningar. Eftersom alkoholmissbruk är ett allvarligt problem i Finland förväntade respondenten att det skulle finnas mer nationell kvalitativ forskning som berör undersökningens syfte. Det behövs mera forskningar kring alkoholkonsumtionens påverkan på anhöriga, och framför allt påverkan på barnen i konsumentens omgivning. Barnen är beroende av sina föräldrar. Det är föräldrarnas val som styr barnens upplevelser av deras barndom, samt framtida

möjligheter till ett hälsosamt och lyckligt liv. Vidare forskning skulle kunna utföras inom många olika områden. Hur hittar man de dolda barnen som utsätts av föräldrarnas alkoholmissbruk? Genom vilka metoder kan man skapa en pålitlig relation med barnen så de känner sig trygga att berätta om den svåra situation barnen lever i? Hur ska man nå de missbrukande föräldrarna och motivera dem till en förändring? Respondenten önskar att utvecklingsarbetet har uppmärksammat barn till alkoholmissbrukande föräldrar, och därmed bidragit till en ökad kunskap och förståelse om barnens situation i och med den sammanfattande modellen "Livet med alkoholkonsumerande föräldrar" (figur 5). Respondenten önskar att utvecklingsarbetet motiverat till vidare forskning om hur barn upplever föräldrarnas alkoholmissbruk. Undersökningen "Rösten som vill bli hörd" kommer att nå ut till hälsovårdare inom skolhälsovården i Vasa, i och med att responderten redovisar utvecklingsarbetet på ett av de gemensamma hälsovårdarmöten som tar plats under våren 2013.

Litteratur

Arruda, P & Santos, M. (2011). Health production in adverse contexts: a study of the paths of COAs. *Brazilian Journal of Nursing*, 10 (2).

Eriksson, K.(1993). *Möten med lidande*. (Vårdforskningsrapport 4). Institutionen för vårdvetenskap, Åbo Akademi.

Eriksson, K.(1994). *Den lidande människan*. Arlöv: Liber utbildning.

Elo, S. & Kyngäs, H. (2007). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115.

Forsberg, C. & Wengström, Y. (2008). *Att göra systematiska litteraturstudier*. Stockholm: Natur & Kultur.

Forskningsetiska delegationen. (2012). *God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland*. Helsingfors.

Hansen, A. (2005). *Barn i familjer med missbrukarproblem*. Lund: Studentlitteratur.

Holmila, M-J., Itäpuisto, M. & Ilva, M. (2011). Invisible victims or competent agents: Opinions and ways of coping among children aged 12-18 years with problem drinking parents. *Drugs, education, prevention & policy*, vol. 18, 179-186.

Kroll, B. (2004). Living with an elephant: Growing up with parental misuse. *Child and Family Social Work*, vol. 9, 129-140.

Larsson, S. (2005). Om kvalitetskriterier i kvalitativa studier. *Nordisk pedagogik*, vol. 25 (1), 16-35.

Moore, T., Noble-Carr, D & McArthur, M. (2010). Who cares? Young people with parents who use alcohol or other drugs talk about their experiences with services. *Family Matters*, vol. 85, 19-27.

Mäki, P., Wikström, K., Hakulinen- Viitanen, T. & Laatikainen, T. (2011). *Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa*. Handbok, THL, Tammerfors.

Roine, M & Magnusson, M. (2010). *Lapsi ja vanhempien alkoholikäyttöön varhaiskasvatuksen työntekijöille*. Handbok. Helsingfors: Multiprint OY.

Social- och hälsovårdsministeriet, STM. (2011). *Päihdeongelmaisten vanhempien ja lasten tukipalvelujen varmistaminen*. Statistisk rapport, Helsingfors.

Social- och hälsovårdsministeriet, STM. (2005). *Barnrådgivningen som stöd för barnfamiljer*. Helsingfors: Yliopistopaino.

Söderholm, A. (2013). *Barn som försummas*. Föreläsning ordnat av Regionförvaltningsverkets svenska enhet för undervisningsväsendet, Vasa.

Templeton, L., Velleman, R., Hardy, E. & Boon, S. (2009). Young people living with parental alcoholic misuse and parental violence:” No one has ever asked me how I feel in any of this”. *Journal of Substance Use*, vol 14, 139-150.

Tinnfält, A., Eriksson, C. & Brunberg, E. (2011). Adolescent Children of Alcoholics on Disclosure, Support, and Assessment of Trustworthy Adults. *Child Adolescent Social Work Journal*, vol 28, 133–151.

Velleman, R. & Templeton, L. (2007). Understanding and modifying the impact of parents substance misuse on children. *Journal of Continuing Professional Development*, vol. 13, 79-89.

Velleman, R., Templeton, L., Reuber, D., Klein, M. & Moesgen, D. (2008). Domestic abuse experienced by young people living in families with alcohol problems: results from a cross- European study. *Child Abuse Review*, vol. 17, 387- 409.

Kuoppala, T & Säkkinen, S. (2012). *Lastensuojelu 2011*. Statistisk rapport, THL, Helsingfors.

Bilaga 1 Tio personliga frågor om ditt alkoholbruk (AUDIT)

Tio personliga frågor om ditt alkoholbruk (AUDIT)

Använder du alkohol måttligt, lagom eller för mycket? Är ditt alkoholbruk till glädje eller besvär? Har du någon gång velat minska ditt drickande? Du kan själv testa och bedöma ditt alkoholbruk.

Kryssa för det svarsalternativ som bäst motsvarar din situation (poängen är inom parentes).

1. Hur ofta dricker du öl, vin eller andra alkoholdrycker?

- aldrig (0)
- cirka en gång i månaden eller mindre (1)
- 2-4 gånger i månaden (2)
- 2-3 gånger i veckan (3)
- 4 gånger i veckan eller oftare (4)

2. Hur många portioner alkohol har du vanligen druckit de dagar när du druckit något?

- 1-2 portioner (0)
- 3-4 portioner (1)
- 5-6 portioner (2)
- 7-9 portioner (3)
- 10 portioner eller fler (4)

3. Hur ofta har du vid ett och samma tillfälle druckit sex portioner eller mer?

- aldrig (0)
- mindre än en gång i månaden (1)
- en gång i månaden (2)
- en gång i veckan (3)
- dagligen eller nästan dagligen (4)

4. Hur ofta har det under det senaste året hänt att du inte lyckats sluta dricka när du väl kommit i gång?

- aldrig (0)
- mindre än en gång i månaden (1)
- en gång i månaden (2)
- en gång i veckan (3)
- dagligen eller nästan dagligen (4)

5. Hur ofta under det senaste året har det hänt att du på grund av ditt drickande inte lyckats uträtta något som du egentligen skulle ha gjort?

- aldrig (0)
- mindre än en gång i månaden (1)
- en gång i månaden (2)
- en gång i veckan (3)
- dagligen eller nästan dagligen (4)

1 portion

0,33 l flaska
eller burk III-öl

12 cl glas
svagt vin

4 cl starksprit

1,5 portion

0,5 l stop eller
0,5 l flaska
III-öl

6. Hur ofta har du under det senaste året efter ett sjöslag behövt öl eller alkohol av annat slag för att komma i gång ordentligt på morgonen?

- aldrig (0)
- mindre än en gång i månaden (1)
- en gång i månaden (2)
- en gång i veckan (3)
- dagligen eller nästan dagligen (4)

7. Hur ofta har du under det senaste året haft moralisk baksmälla eller ångerkänslor när du druckit?

- aldrig (0)
- mindre än en gång i månaden (1)
- en gång i månaden (2)
- en gång i veckan (3)
- dagligen eller nästan dagligen (4)

8. Hur ofta har det under det senaste året hänt att du på grund av ditt drickande glömt vad som hände föregående kväll?

- aldrig (0)
- mindre än en gång i månaden (1)
- en gång i månaden (2)
- en gång i veckan (3)
- dagligen eller nästan dagligen (4)

9. Har du fysiskt skadat dig själv eller någon annan till följd av ditt alkoholbruk?

- nej (0)
- ja, men inte under det gångna året (2)
- ja, under det senaste året (4)

10. Har någon anhörig, vän, läkare eller annan person varit bekymrad över ditt alkoholbruk eller föreslagit att du skulle dricka mindre?

- aldrig (0)
- ja, men inte det senaste året (2)
- ja, under det gångna året (4)

Respons - Riskerar DU skadeverkningar av alkoholen?

AUDIT-poäng	Vanliga verkningar
0 – 7 poäng riskerna är små	<ul style="list-style-type: none"> • Relaxerande • Underlättar socialt umgänge • I vissa fall är även måttlig konsumtion en risk (bilkörning, graviditet, vissa sjukdomar och mediciner) • Tillfälligt berusningsdrickande kan bidra till olycksfall
8 – 10 poäng riskerna är måttligt förhöjda 11 – 14 poäng riskerna är tydligt förhöjda	<ul style="list-style-type: none"> • Nedstämdhet • Depression • Sömlöshet/sömnproblem • Impotens • Högt blodtryck • Risk för olycksfall • Relationsproblem • Rattfylleri
15 – 19 poäng riskerna är stora 20 + poäng riskerna är mycket stora	<ul style="list-style-type: none"> • Alla ovanstående risker samt: • Skador på levern, bukspottskörteln och hjärnan • Cancer i mun, svalg, struphuvud, matstrupe och mage • Fysiskt alkoholberoende

Vad vinner du på att minska?

Du...	- minnet förbättras	- familjegrälen minskar
- sover bättre	- humöret blir bättre	- arbetsförmågan förbättras
- blir mer energisk	- fysiska konditionen förbättras	- Ekonomin blir bättre
- går ner i vikt	- föräldskapet normaliseras	<i>Mindre risk</i>
- har inte baksmällor	- familjen/barnen mår bättre	- för problem med hälsan

Tips hur du kan uppnå dit mål

Känn igen utmanande situationer:

När är risken störst? Undvik risksituationer eller gör i förväg upp strategier för, hur du klarar dig genom sådana situationer.

Följ upp din konsumtion:

För då och då bok över hur mycket du konsumerar: Hur många dagar i veckan drack du? Hur mycket drack du per gång? Hur mycket blev det sammanlagt under en vecka?

Håll dig motiverad!

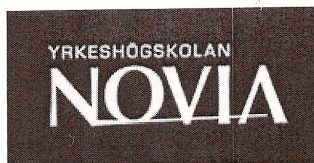
Påminn dej om orsakerna till varför du vill minska på drickandet.

Be om hjälp!

Var inte rädd att kontakta vårdpersonalen på nytt och be om mera information. Om du vill får du hjälp med att söka dig till specialenheter. Hjälp får du också genom Internet, t.ex. Droglänken

www.droglanken.fi

Bilaga 2 Godkännande för användning av examensarbetet som bas för utvecklingsarbetet

Med denna underskrift ger vi tillåtelse åt studerande Josefin Björk vid Yrkehögskolan Novia i Vasa, att som bas för sitt utvecklingsarbete för hälsovårdsinriktningen våren 2013, använda det gemensamma examensarbetet "Fångade i alkoholens nät" som presenterades och publicerades hösten 2012.

	Ort och datum	Underskrift
Ellinor Backström	Vasa 31.1.2013	Ellinor Backström
Caroline Kulp	Vasa 26.2.2013	Caroline Kulp
Sarah Blusi	Vasa 5.3.2013	Sarah Blusi

Bilaga 3 Inkluderade artiklar

Författare & tidskrift	Syfte	Metod, datainsamlingsmetod & analys	Resultat
Bryanna Kroll. <i>Child and Family Social Work</i>	Belysa barnens upplevelser av att leva med en förälder som missbrukar alkohol eller andra droger.	Innehållsanalys av sju publicerade undersökningar av redovisning av barn, unga och unga vuxnas erfarenheter från att leva med föräldrar med antingen drog- eller alkoholproblem. Studierna var baserade på fallstudier och långa kliniska erfarenheter ur såväl barnens och vuxnas synvinkel som hela familjens perspektiv.	Att leva med missbrukande föräldrar har inverkan på fysiska, emotionella och sociala plan samt en inverkan på de drabbades självkänsla. Barnen behöver bli uppmärksammade, hörda och involverade för att de skall känna sig trygga i att få hjälp.
Tim Moore, Debbie Noble-Carr & Morag McArthur. <i>Family matters</i>	Öka förståelsen för hur man bäst stöder barn och unga och hur man effektivt kan ingripa för att rätta till negativa effekter av föräldrarnas missbruk.	Intervjuer med 15 barn i åldrarna 11-17. Intervjuerna utfördes ansikte mot ansikte i barnens hemmiljö. Barnens ålder, levnadsförhållanden, resurser och upplevelser togs i beaktande vid utförande av intervjuerna. Barnen valde själva vilka aspekter de ville gå djupare in på. Intervjuerna spelades in och skrevs ner samt analyserades för gemensamma teman. Resultaten av intervjuerna jämfördes även sinsemellan. Studien godkändes av Human Research Ethics Committee vid Australian Catholic University.	Barnen upplevde konflikter inom familjen, försummelse, separationer och isolering. Svårigheter i livssituationen gjorde deras liv mycket komplicerade och utmanande. Barnen hade få kontakter med hjälpande organisationer. Flera ansåg att då de hade sökt hjälp hade inte familjerna fått det stöd som de hade behövt.

Richard Velleman, Lorna Templeton, Danielle Reuber, Michael Klein & Diana Moesgen. <i>Child Abuse Review</i>	Undersöka hur barn och unga upplever att leva med en missbrukare av alkohol och våld i familjen.	57 barn och unga i åldrarna 12- 18 från Tyskland, Spanien, Polen, England och Malta intervjuades genom fördjupande semi- strukturerade intervjuer. Materialet analyserades efter dess innehåll. Alla deltagare hade föräldrar som fick vård för sitt alkoholmissbruk. Rapporten redovisar resultaten från den Europeiska studien ALC-VIOL som utfördes år 2007. Varje deltagande land hade egna godkännanden från etiska kommittéer i det egna landet.	Barn som lever i familjer med en missbrukande förälder eller att båda föräldrarna missbrukar alkohol har många konsekvenser. Barnen är vittnen till misshandel och våld mellan föräldrarna, och utsätts själva för psykiskt och emotionellt våld.
Richard Velleman & Lorna Templeton. <i>Advances in Psychiatric Treatment.</i>	Redovisning av den negativa påverkan föräldrarnas alkohol- och droganvändning har på deras barn, riskfaktorerna som kan förvärra effekten, och de skyddande faktorerna som kan minska de negativa effekterna.	Sammanställning av forskning gjorda om hur barn påverkas av föräldrarnas missbruk. Rapporten sammanfattar forskningarna utgående från olika teman; negativa effekter av föräldrarnas alkoholmissbruk, riskfaktorer för fortsättning och förvärrande av de negativa effekterna, samt faktorer som kan minska och skydda från de negativa effekterna.	Professionella inom vården kan på många sätt hjälpa barn som blir påverkade av föräldrarnas missbruk. Fokuset bör alltid ligga på barnets behov och hur man skall möta barnet i den svåra situationen.
Marja Johanna Holmila, Maritta Itäpuisto & Minna Ilva. <i>Drugs: education, prevention and policy.</i>	Beskriva hur livet upplevs hos barn som lever med alkoholkonsumerande föräldrar.	Webb- baserad intervju av 70 deltagande i åldrarna 12-18. Materialet analyserades med hjälp av innehållsanalys. Studien accepterades av A-clinic Foundations Etiska Kommitté. De som utförde undersökningen beaktade de etiska problem som uppstår vid intervjuer av minderåriga, och diskuterade saken med professionella inom vården för barn till missbrukande föräldrar.	Föräldrarnas alkoholkonsumtion bidrog till barnens lidande på många nivåer. Barn till alkoholkonsumerande föräldrar är en gömd population som inte får den hjälp de behöver. Barnen utvecklar copingstrategier för att hantera sin svåra situation.

<p>Lorna Templeton, Richard Velleman, Emma Hardy, & Sarah Boon. <i>Journal of Substance Use</i></p>	<p>Undersöka upplevelser av att bo med föräldrar som missbrukar alkohol och våld i familjen.</p>	<p>Strukturerade intervjuer innehållande öppna frågor samt verbala intervjuer av åtta stycken barn och ungdomar från fem brittiska familjer i åldrarna 12-18, om deras upplevelser av föräldrarnas alkoholmissbruk och våld. Undersökningen var en del av ENCARE studien som utfördes i Europa. Materialet analyserades enligt principerna för temaanalys. Studien accepterades av Salisbury Research Ethics Committee och Avon & Wiltshire Mental Health Partnership NHS Trust's Research & Development Office.</p>	<p>Inom familjerna upplevdes verbal aggression, psykiskt våld och våldsamt beteende. Barnen och ungdomarna utvecklade metoder för att hantera sin omgivning.</p>
<p>Priscila Arruda & Mara Regina Santos. <i>Brazilian Journal of Nursing.</i></p>	<p>Förstå karaktäristiska drag och processer i olika stadier i livet hos barn till alkoholister.</p>	<p>Semistrukturerade intervjuer av fem familjer i Brasilien mellan november 2010 och januari 2011. Organisation och analys av materialet utfördes på basen av begreppet återhämtning samt målet för studien. Projektet godkändes av den Etiska Kommittén för Forskning inom Hälsovård i Rio Grande Federal University.</p>	<p>Trots svårigheter i barndomen på grund av näromgivningens alkoholkonsumtion kan framtiden se ljus ut, förutsatt att de relationer och egenskaper som skyddar dem kan utvecklas.</p>
<p>Agneta Tinnfält, Charli Eriksson & Elinor Brunnberg. <i>Child Adolescents Social Work Journal.</i></p>	<p>Beskriva hur unga barn till alkoholmissbrukare ser på avslöjande och stöd.</p>	<p>Semi- strukturerade intervjuer med 24 flickor och tre pojkar i åldrarna 12-19. Deltagande hade nyligen avslöjat föräldrarnas missbruk och fick nu stöd och utbildning av en stödgrupp. Studien utfördes i enlighet med Swedish Legislation on Research Ethics. Intervjuerna spelades och transkriberade ordagrant. Texterna lästes noggrant igenom och analyserades sedan genom innehållsanalys</p>	<p>Barnen hade blandade känslor gentemot vuxna. Barnen riskevaluerade den vuxne förrän de diskuterade om sin situation. Barnen ville vara delaktiga i organiseringen av hjälp och stöd.</p>